

36720 80/65

276
1902

F. S. FINŽGAR:

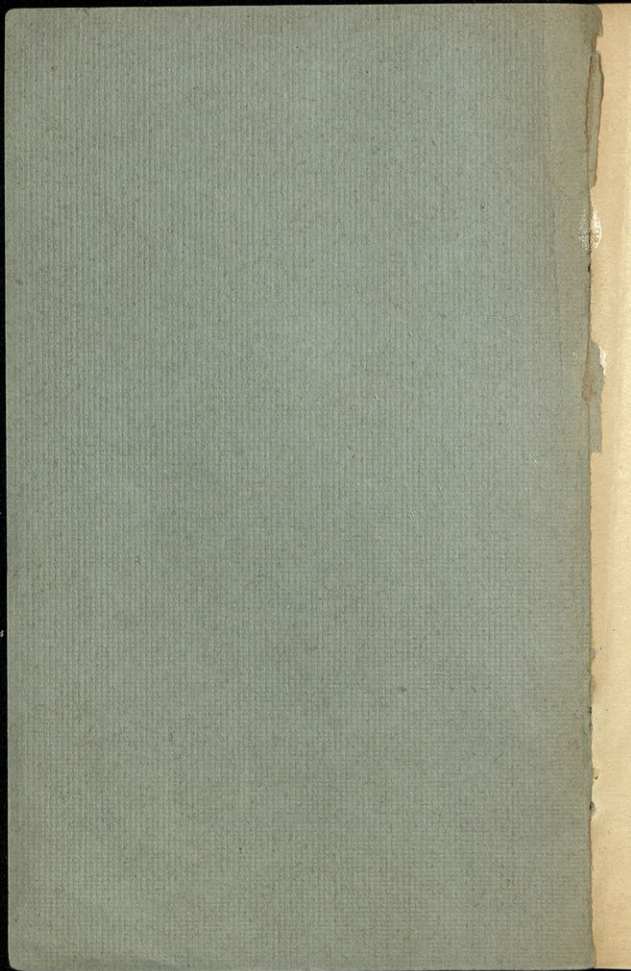
DIVJI LOVEC

NARODNI IGROKAZ S PETJEM

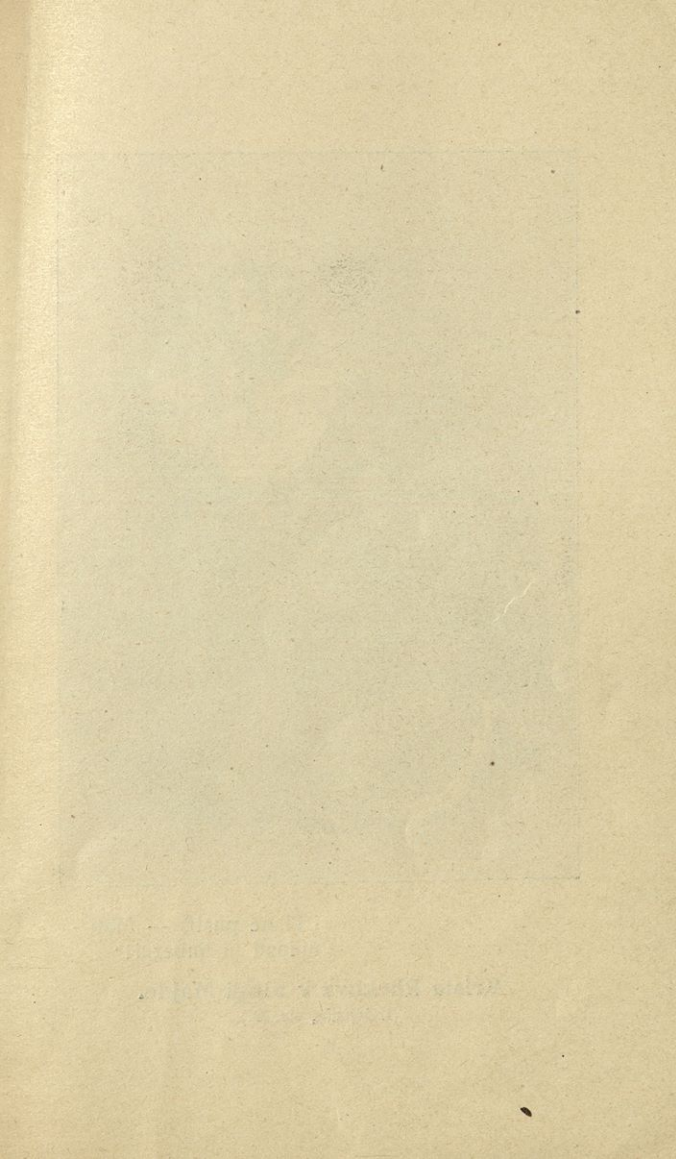
V ŠTIRIH DEJANJIH : : : : :

V LJUBLJANI, 1902 : : : : :

ZALOŽILO UPRAVNIŠTVO „DOM IN SVETA“

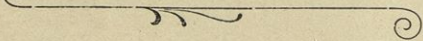

„Ti ne pustiš — Mati
milosti in ljubezni!“

Krista Rückova v ulogi Majde.

(I. dejanje, str. 23.)

Urbanu Zupancu.

*Vse pravice (za prevode, uprizoritve, glede odrov —
rokopis) si pridržuje založnik — upravništvo »Dom
in Sveta«.*

F. S. FINŽGAR:

DIVJI LOVEC.

NARODNI IGROKAZ S PETJEM
V ŠTIRIH DEJANJIH. : : : : :

030041926

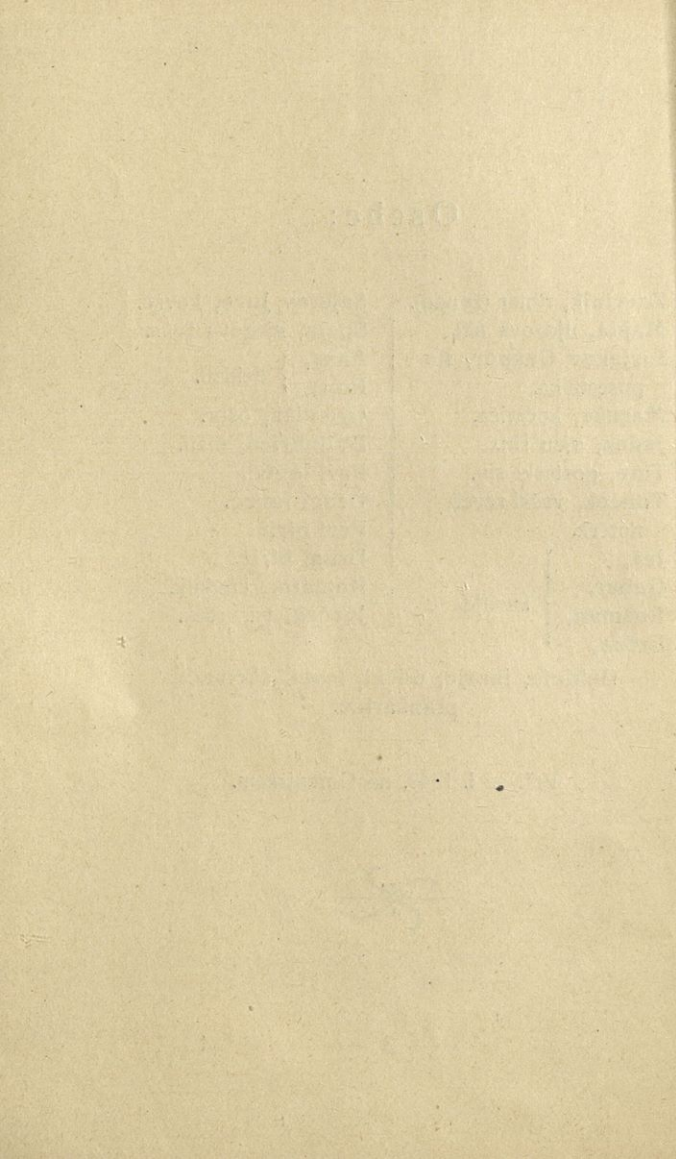
Osebe:

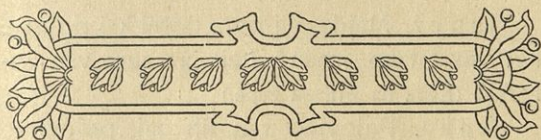
Zavrtnik , rihtar (župan).	Sajetov Jure , kovač.
Majda , njegova hči.	Špela , njegova žena.
Lisjakov Gašper , sin	Anka , }
posestnika.	Roza , } dekleti.
Maruša , kočarica.	Grozdèk , oštir.
Janez , njen sin.	Dolinarica , mati.
Tine , gostaški sin.	Prvi lovec .
Tonček , vaški revež,	Drugi lovec .
norček.	Prvi birič .
Jež ,	Drugi birič .
Gaber ,	Komátar , črednik.
Rožman ,	Jurček , pastirček.
Eržen ,	

Dekleta, fantje, dečki, lovci, skrivači,
planšarice.

Vrši se l. 1848. na Gorenjskem.

Prvo dejanje.

(Sredi vasi. V ozadju cerkev. Na desni Zavrtnikova hiša, na levi Lisjakova in Dolinarjeva. Blizu Zavrtnikove hiše znamenje [kapelica] Matere božje. — Ko se dviga zastor, se čujejo zadnji akordi velikonočne pesmi. — Na vasi mnogo fantov in deklet, vsi v gorenjski narodni noši. V ozadju gruča dečkov, ki sekajo pomaranče, katere drži v jerbasu stara ženica. Na desni zbor deklet, ki takalikajo po deščici za pirhe. — Na levi stručajo fantje in sekajo pirhe. — Vse tri skupine zelo živahne. — Pozno popoldne.)

A n k a. Katera je dobila? (Vsa dekleta zró na tla, kjer so zatakalicani pirhi.)

R o z a. Mina je prva.

A n k a. Mérimo! (Meri s predpasnikom.)
Majda je prva!

V s e. Zopet Majda!

R o z a. Ah, ta-le Majda!

F a n t j e (vtem pristopijo k dekletom in opazujejo igro.)

J a n e z. Majda, ali bom dobil kaj pirhov, ker imaš tako srečo? Lej, jaz sem vse zaigral! (Kaže na prazne žepe.)

A n k a. Polovico mu jih daj, polovico, saj jih še nesti ne moreš!

M a j d a. Ali bi bil ti zadovoljen s takó pobitimi?

J a n e z. Majda, od tebe mi je vse drago!

A n k a. Poštenim fantom dajejo poštena dekleta lepše stvari za pirhe, kaj ne, Majda!

M a j d a. Seveda! Anka, medve se hočeva postaviti! (Fantje se pomešajo med dekleta, ki jemljó iz žepov pisanke in jih delé fantom.)

J a n e z. Kdaj pridem ponje?

M a j d a. Semkaj jih prinesem, počakaj me! (Odide v hišo.)

G a š p e r (oblastno nastopi; veliko srebrno verigo ima pri uri; rožlja z denarjem.) No, dekleta, pirhov, pirhov! Kaj se igrate kot otroci?

A n k a. Vsak po svoje — je rekel tisti, ki je —

J a n e z: — ki je s svedrom kravo — —

T i n e. Ali si jo steknil?

G a š p e r. Vi fantje, ste tudi za nič! Tukaj sredi vasi golomišite, pa ne da bi šli po pirhe! Poglejte, kaj sem že vse dobil!

(Kaže pisane pirhe in s trakovi povite pomaranče.)
In vsi trakovi so rdeči, ker so srčki le zame goreči.

Dekleta. Bahač! Hahaha!

Janez. Od tistih deklet, ki jih tebi dajejo, mi pirhov ne bomo prosili.

Anka. Gašper jih od nas prosi, toda pri nas jih ne dobi.

Dekleta. Tako je!

Tine. Slišiš, kako te časté?

Fantje (se smejajo.)

Gašper. Maram zanje —

Anka: — je rekel lisjak, ko ni mogel do kokoši.

(Za odrom se čuje bolestno javkanje.)

Dekleta. Tonček gre, Tonček!

Dečki (popusté sekanje in hité Tončku naproti. Veselo skačejo in vpijejo:) Tonček! Tonček!

Gašper (porogljivo.) To je fant od fare za taka dekleta. Norca in žganjarja se veselé. Hahaha!

Tonček (spremljan od dečkov, ki veselo poskakujejo krog njega. Na glavi ima širokokrajen klobuk, čez ramo malho, v rokah drži kos kolača, v malhi ima pirhe in pogačo. Nosi kratke, oguljene hlače, višnjeve nogavice in coklje. Dekleta in fantje ga obkolijo. Samo Gašper ga gleda od daleč zanič-

ljivo.) Dober, dober je ta-le kolač, tako dober, kakor županova Majda, ki mi ga je dala. (Ugrizne v kos.) Aj, aj, aj! (Bolestno skremži obraz in se sključi. Dekleta mu dajejo pirhov v malho.) Boglonaj, boglonaj, boglonaj! Aj, aj, aj! Uh, to me ima, pa danes me ima, pa na Veliko noč, pa kako me ima! Aj, aj, aj!

Tine. Tonček, kaj res misliš, da imaš hudiča v želodcu?

Tonček. Res, res, res! O moj Bog! Aj, aj, aj, to me ima!

Roz a. Saj ni res, Tonček. Bolan si, samo bolan, drugega ti nič ni.

Tonček. Kako pa, kako pa, kako pa! Aj, aj, aj!

Anka. Revček! (Rozi in dekletom :) In nihče mu ne more izbiti iz glave, da ni obseden! To je čudno.

Roz a. A sicer tako dobra duša in večkrat bolj premeten kot drugi.

Janez. Ná, Tonček! (Dá mu denar.) Za pirhe, da si klobaso kupiš in kozarec vina izpiješ. Potem ti bo že odleglo.

Tonček. Boglonaj, Janez, boglonaj! Tonček nič ne pozabi, vse povrne, dobro z dobrim, hudo s hudim. Če se srečava, se

te Tonček ne bo ognil, in to je dobro zate.

Gašper. Tonček, veš, zakaj imaš hudiča v želodcu? Zato, ker se vsako jutro z žganjem prekrižaš.

Tonček. Ti jezik ti, kačji ti! Kdo te pa kaj praša?

Gašper (se užaljen pomika proč.) Naj te le ima in naj te grize vrag, se boš vsaj spokoril za svoje beraške grehe! Potepuh!

Tonček (vzkipi.) Kogâ? Lisjak ti lisjakasti! Kotel se še nikoli ni norčeval iz lončka, kako je črn. Grehe imam, vsi jih imamo, pa toliko in tako grdih nihče ne, kakor ti, da veš. Ti hudobar ti, ki misliš, da so poštena dekleta pomivavke, da bi ti brisal vanje svoje umazane prste! Plačaj tiste kričeče grehe in pusti Tončka v miru, ki je s svojimi beraškimi grehi tako pošten, da te še z vilami ne prime, grdoba grda ti! (Prei mu z roko. Dekleta in fantje ploskajo: Dobro, dobro! Gašper odide k Zavrtniku, na pragu se še jezno ozre.)

Janez. Kar je iskal, je dobil!

Tonček (še vedno žuga.) Le lazi krog rihtarja, le! Majde ne dobiš, rajši se živa

zakoplje, kot bi tebi rekla pred oltarjem:
dà! —

J a n e z. Tonček, nikar se ne jezi! Saj ga vsi poznamo. Kdaj bi jo bil že izkupil, da me ni sram, býti se s takim človekom.

T o n č e k. Aj, aj aj! Toliko trpim, strašno trpim, kakor so iz sv. pisma tisti obsedenci grozovito trpeli.

A n k a. O, o, ti pa znaš dobro sv. pismo.

T o n č e k. Bolje kot ti, ko ti gre vsako leto tako trda pri izpraševanju.

A n k a. Tebe pa še noter niso pustili, kar med durmi so ti dali listek.

T o n č e k. Pa zakaj? Zato, ker sem gospoda Šimna enkrat tako pobaral, da je njih modrost ugasnila kot leščerba, če ji olje poide.

A n k a. Saj ni res! Jaz ti že ne verjamem.

T o n č e k. Pa nikar! Res je pa le.

T i n e. Povej nam, kako je bilo!

F a n t j e i n d e k l e t a. Povej, povej!

T o n č e k. Za Veliko noč so nas izpraševali — to je bilo tistega leta, ko je bil tak sneg, da je Pustotnikovo streho polomil in tisti debeli oreh sredi vasi razčesnil. Pa kako so nas pestili! Jaz sem se pri peči

tiščal. Puheljnovemu Anzeljnu sem pa v klobukovi štuli na prste kazal, koliko je naglavnih grehov. Pa me je mož pretuhtal in rekel: „Tonček, goljufal pa ne boš! Nič mu ne kaži!“ Pa sem stegnil jezik in rekel: „Vsega še oni ne vedó!“ — „Pa ti mene prašaj, če ti več veš!“ In sem se okorajžil in zastavil to-le vprašanje: „Naj povedó, kdo bo na sodnji dan od mrtvih vstal, ki ni bil rojen!“ — „Kdor ni bil rojen, ni umrl, in ne bo vstal!“ Tako so rekli jezno gospod Šimen.

Tine. Dobro si bil plačan. To je resnica.

Tonček. Zate, ker nič ne veš. Adam in Eva bosta vstala, pa nista bila rojena ampak ustvarjena!

Dekleta in fantje (se smejajo.) Dobro, dobro!

Janez. Kaj so pa rekli gospod nato?

Tonček. Listek so mi dali in so rekli: „Tonček, ti si za vselej opravil izpraševanje.“ Jaz sem pa rekel: „Amen“ — pa sem se zmuzal skozi vrata. (Glasen smeh.)

Majda (pride od zadaj iz rihtarjeve hiše.) Danes si dobre volje, Tonček!

T o n č e k. Ker imam toliko pirhov! Tončka imajo vse rade. Poglej, Majda, poglej! (Kaže malho napolnjeno z velikonočnimi jestvili.) A tvoji so najlepši in najboljši. — Toda, ali ga vidiš, kako me gleda ta-le, ta-le? (Kaže Janeza.) Njemu jih moraš tudi dati, Janezu, kaj ne, Majda? Če ne, bo nevoščljiv in pa hud kot velikonočni hren.

Majda. Saj sem mu jih sèm prinesla. Ná, Janez! (Izroči Janezu lepih pisank.)

Janez. To je preveč záme!

R o z a. Kar očitno kaže, kaj ima v srcu...

Majda. Poštenosti ni treba noči in teme. Čakaj, Janez, še to-le! Sama sem delala in ime sem všila v rutico. Poglej! (Razgrne lepo belo, čipkasto rutico.)

Dekleta. Jej, jej, kako je lepa!

Janez. Majda, prevzel se bom! Preveč se bom postavljaj!

Tonček. Tak fant se mora postavljati! Majda, lepega fanta imaš!

Majda. Tonček, tiho! Porednež! Majda bo huda! — Janez, tako-le jo boš nosil, pa samo na velike praznike, sicer ne! (Vtakne mu robec v žep, da gledajo čipke iz njega.)

(Polagoma se zmrači.)

Gašper (tiho pride, jeznega obraza iz županove hiše in vidi, kako devlje Majda Janezu ruto v žep. Gre za Janezovim hrbtom in se ga nalašč zadene z nogo.)

Janez (se ročno obrne od Majde in zagleda Gašperja, ki odhaja.) Kdo me je sunil?

Tine. Kogââ? Sunil?

Fantje (nad Gašperjem.) Boja išče!

Janez (stopi za Gašperjem.) Počakaj! Kaj imaš ti z menoj opravka?

Gašper (se porogljivo smeje.) S takimi berači kot ti, prav nič!

Janez. Kdaj sem te prosil vbogajme? Zakaj si me sunil? (Prime ga.)

Fantje. Le ga! Udari ga! Vrzi ga!

Dekleta. Ne boja! Jej, jej! (Se umikajo.)

Majda (stopi k Janezu.) Janez, imej pamet! (Tončku.) Tonček, pomiri jih! (Gre k dekletom.)

Tonček (stopi med Janeza in Gašperja.) Na Veliko noč se ne bomo tepli! Le narazen! Lisjak, ti pa domov!

Vsi. Domov, domov!

Gašper (srdito.) Kdo bo mene gonil domov? Zakaj? Kdo ima pravico?

Janez. Zakaj pa delaš zdražbo? Zakaj si me sunil?

Gašper. Ali si me videl?

Janez. Čutil sem te!

Gašper. Če se te ponevedoma dotaknem!

Janez. Še enkrat povej! Nalašč — ali ponevedoma?

Tine. Tako je! Če ne, jih izkupiš danes!

Gašper. Res, prav zares! Ponevedoma!
(Odide za hišo na vrt.)

Janez. Dobro! Verjamem!

Tonček. Jaz tudi — z jezikom, tukaj-le pa nàk! (Pokaže na srce.) Lisjak! — (Fantom.) Fantje, poslušajte Tončka! Zdaj se ne smete več pretepati, ker se boste kmalu topli na Laškem!

Janez. Na Laškem?

Tonček. Na Laškem je punt!

Dekleta. Bog pomagaj! Vojska bo!

Tonček. Vojska je že, krvava, živa vojska!

Tine. Beži, beži, Tonček, ti nič ne veš!

Tonček. Ti pa vse! Le zapomnite: Lahi so vzdignili tak rebeljon, da je Radec-kitu zmanjkalo fantov. Preden bo štirinajst dni, se boste vsi s Plemontezarji lasali! Pa kako!

Janez. Izvrstno! Jaz grem prostovoljno! Bodo videli Lahi, kako strelja divji lovec!

Majda. Janez! (Prime ga za roko in ga proseče pogleda. Stopita par korakov vstran.) Nikar ne hodi na vojsko!

Janez. Majda, ali se res bojiš zame? In če padem, kaj zato?

Majda. Janez, kako mi nagajaš! (Obstaneta v tihem pomenku.)

Tine. Poguma imam dovolj, in streljati znamo mi divji lovci. Toda mati so več kot vojska. Bolni so. Jaz jih že ne pustim. Če je res, kar pravi Tonček, potegnemo jo v gore!

Tonček. Ker nimate nič korajže! Jaz grem pa precej, če bi me hoteli. — No, saj pojedete vi tudi, vsi, prav vsi boste šli. Dekleta, vam pa: Adijo in zdrava ostani! (Poizkuša peti, vihti klobuk, maha z rokami. Fantje poprimejo pesem, dekleta se v ozadju zberó v živahnem pogovoru.)

Fantje (pojó:)

Oj, zdaj gremo, nazaj nas več ne bo!

Radecki pa korajžo ima,
ker same mlade fante ima.

Oj, zdaj gremo, nazaj nas več ne bo!

Radecki pa na konj' sedi
in bridko sablo v rôc' drži.

Oj, zdaj gremo, nazaj nas več ne bo!

(Zavihté klobuke in zavriskajo.)

Zavrtnik (pride razburjen in jezen iz hiše, baš ko fantje zavriskajo.) Podnevi in ponoči ni miru pred vami! Noč se dela. Otroci domov in dekleta! Vi se pa tudi spravite izpod okna! Človek ima toliko dela in skrbi ves božji dan, ti se pa deró in kričé kot norci! ... Domov — vsi! Precej!

Tonček (vtem ko otroci in dekleta brzo odhajajo.) U, u, oče rihtar, héntano ste nataknjeni! Ali ste zopet dobili od ,teh višjih‘ koprive pod nos namesto medalje?

Zavrtnik. Ti se mi prvi izgubi, potepuh! Če ne, te dam zapreti!

Tonček. Boljši potepuh nego skopuh! Hahaha! Aj, aj, aj! (Odide za fanti, ki se smejajo.)

Zavrtnik (sam.) Da bi le tega znorelega berača že enkrat zlomek vzel! Pravzaprav ni nič nor. Prekanjen je in zvit kot ovnov rog. Vse izvoha ta rogač. Zaprl ga bom. Le čakaj me! (Gre za vrtno ograjo in kliče:) Jurček! Jurček!

Pastir Jurček. Kâââj?

Zavrtnik. Sém pojdi!

Jurček. Kaj pa je?

Zavrtnik. Teci po Lisjakovega Gašperja! Precej naj pride sém! Razumeš?

Jurček. Po Gašperja, da precej pride sèm?

Zavrtnik. Da, po Gašperja. Le stopi, ena, dve — brž!

Jurček (odide k Lisjakovim.)

Zavrtnik. Dva grunta imam, še tretji mora priti k hiši. Lisjakov je najboljši. Hčera ni pri hiši, dot ne bo treba šteti, torej bo vse Gašperjevo. Stari se bo kmalu izkašljaj, a do smrti le ne dá vajeti iz rok. No, potem jih bom vzel jaz v roke. Gašper je teliček. Tega bom imel na uzdi, z Majdo mu bom pa oči zavezal. Da se le ti grunti skupaj spravijo, in da bo rihtar Zavrtnik najmogočnejši gospodar v okolici! Zemlja, zemlja, to je kaj vredno. Zakon pa ljubezen — to so čenče, praznine!

G a š p e r (pride od zadaj, ne pri vratih.) Dober večer, oče rihtar! Kaj ste kričali tako? Prav na naš vrt se je slišalo?

Zavrtnik. I, ti-le norci mi trobijo pred hišo, da me kar ušesa bolé. — Gašper, nekaj ti imam povedati.

G a š p e r. Kaj pa, oče rihtar?

Zavrtnik. Lovili bomo. Na Laškem primanjkuje fantov. Pri meni sta že skrita dva beriča ... Jutri začnemo!

Gašper. Oče, lepo Vas prosim, mene nikar!

Zavrtnik. Bomo že videli. (Se ozira naokrog.) Čakaj, da naju kdo ne sliši!

Gašper. Nikogar ni. Vsi so odšli na drugi konec vasi.

Zavrtnik. To veš, da mora vsakdo na vojsko, kdor nima celega grunta. Ti ga nimaš — torej bodeš tudi zašit v vojaško suknjo.

Gašper. Če ga nimam — saj ga dobim po očetu.

Zavrtnik. Dobim — dobim! Imeti ga moraš še nocoj — in tvoj stari — à — ali ti ga bo dal? Ga ne poznaš?

Gašper. Saj veste, kaj pravijo: Staremu luč — mlademu ključ! Vse zastonj!

Zavrtnik. Če si pameten, ti pomagam. Ali ti je všeč Majda?

Tonček (se pokaže v ozadju. Ko zagleda Zakotnika in Gašperja, se skrije za kapelico in prisluškuje.)

Gašper. Prašate!

Zavrtnik. Če daš besedo, da jo boš vzел, ti zapišem pred pričami zemljo še nocoj, in prost boš vojaščine. Seveda, go-

spodar bom le jaz. Če mi boš vseč in priden, dobiš enkrat vse tri grunte, moja dva in vašega.

Gašper. Oh, oče, saj veste, da bom. Samo Majda — —

Zavrtnik. Kogââ? Majda mora molčati in ubogati, kar reče oče!

Gašper. A tisti Janez iz bajte hodi za njo!

Zavrtnik. Berača pošljemo na Laško, medtem se te pa Majda že navadi. Majdi bo oče povedal, koga bo ljubila in katerega bo vzela. Torej velja? Oprostim te vojakov, ti pa vzameš Majdo!

Gašper (mu seže v roko.) Velja!

Zavrtnik. Kaj pa z Žefo?

Gašper. Ne vem!

Zavrtnik. Plačaj jo, in stvar je opravljena. Ti nisi za beračice, naša pa ni za berače! — Sedaj pojdi po priče! Ježa in Gabra pripelji takoj k nam! Tam zadaj naj prideta na male duri, da jih kdo ne vidi.

Gašper. Precej — toda Janeza moramo ujeti kmalu; če jo potegne v gore, ga ne dobimo.

Zavrtnik. Jutri večer! In sicer njega prvega! Pojdi in molči kot zid!

G a š p e r (odide.)

Z a v r t n i k (si menca roke.) Le počakaj!
Boš videl, kaj se pravi biti pri meni za
hlapca! Pribito se ti bo krivil hrbet . . .
Hahaha! Bajtarskega Janeza na Laško, Ga-
šperja k meni za hlapca, Majda bo pa vrvica,
da bomo zvezali tri grunte skupaj . . . Ha-
haha! (Odide v hišo.)

(Noč. Mesec sveti.)

T o n č e k (pride izza kapelice, potuhnjeno gre
proti rihtarjevi hiši, zamahne z roko in se za-
krohota.) Majda ne bo nikoli Lisjakova! (Hoče
oditi; kar začuje petje Majdino. Obstoji. — Večerni
zvon se oglasi. Tonček se odkrije, prekriža in stopi
za vogal hiše.)

M a j d a (poje v ozadju.)

Kak žalujem in vzdihujem,
prosim, Mati, reši me!
Spolni želje mi v veselje,
milostno uteši me!

(Prinese lučko pred kapelico.) Vsak večer mora
goreti ljubljene Mamici božji lučka! (Po-
stavi jo pred podobo.) Tako-le! Ah, Mamka
božja, tu-le notri v srcu tudi meni gorí
lučka — tako svetla in vroča! Kajne, da nisi
huda name? Saj veš, da je tako čista in ne-
dolžna kakor ta-le plamenček! Sama se je

vžgala. Dolgo sem jo ugašala, pa se ni dala! Odpusti mi; še bolj bom molila, rožic Ti bom dajala celo leto — ah, samo na vojsko naj ne gre! Ti ga pregovori! Molila bom zanj vsak dan — ah — zakaj bi moral iti? — Ker je revež, da, zato. — O, varuj ga, brani ga! (Poklekne.) Pod tvojo pomoč pribežimo — — — (Moli tiho.)

Tonček (po prstih, ozirajoč se naokrog. Zadene ob Majda.) Majda!

Majda (prestrašena.) Jej! — Tonček! Zakaj me strašiš!

Tonček. Majda, pst, tiho! Važne reči, važne ti povem.

Majda. Hitro — Če kdo pride!

Tonček. Majda, oče so te ravnokar prodali . . .

Majda. Tonček, kaj govoriš?

Tonček. Pusti me! Poslušaj! Tukaj-le za kapelico sem bil, ko so obljubili tvojo roko Gašperju.

Majda. Lisjakovemu?

Tonček. Tiho bodi! Gašperju, dà — in zapisali so mu eno zemljo. Janeza jutri ujamemo in pošljejo na Laško, da bo ubit . . . Tebe pa vzame Lisjakov Gašper.

Majda. Jezus Marija, Tonček, ti lažeš!

Tonček. Tebi še nikoli nisem. Tako bi te varoval kot zakonski prstan, če bi ga bil kdaj imel, ker te imam rad, in zato te tudi ne sme dobiti tisti grdun, tisti Lisjakov Gašper!

Majda. Rajši umrjem. Nikdar!

Tonček. Zato pa Janez ne sme na Laško!

Majda. Ne sme ne, zaradi mene ne sme! Brž naj se skrije. Beži naj!

Tonček. Saj bo tudi. Toda sama mu povej! On gorí za vojsko. Pravi, to je dolžnost, da se vojskuje za cesarja. Le ti mu to povej, tebe bode ubogal.

Majda. Pojdi ponj, Tonček! Naj pride nocoj pod ono-le okno. Vse mu povem, vse! Ne smejo ga ujeti! — Aha, zato so prišli ravnokar k nam Gašper, Jež in Gaber ter imajo skriven pomenek v hiši! Torej mene prodajajo! Moj Bog! — Tonček, pojdi po Janeza!

Tonček. Precej, precej! Le povej mu: Jutri mora zbežati v gore! Divji lovec se že skrije! Posebno če je vseh lovcev poglavar, kot Janez. (Odide in se povrne s fanti.)

Majda (sama. Zgrudi se na kolena pred kapelico.) O sveta božja Pomočnica! Usmili se me! Poznaš me siroto! Ne zavrzi me, Prečista! Ne daj me v kremplje tega kragulja! Od studa umrjem — — Nikdar, nikdar! Ti ne pustiš — Mati milosti in ljubezni — — — (Hipno vstane silno razburjena.) Slovesno Ti prisegam, Mati, da ne vzamem Gašperja! Nepokorna sem očetu — a ne morem — ne morem drugače. Toda obljubim Ti sveto, če se ne omeči očetovo srce, da bi vzela Janeza, katerega edinega ljubim, da ga zoper očetovo voljo tudi ne vzamem. Trpela bom, dokler me ne položé na mrtvaški oder — ; a oblekli me bodo tedaj v belo krilo in deviški venec bo blestel na moji glavi. (Za odrom petje fantov — Majda odide razburjena v hišo. Pred vrati se še enkrat obrne proti kapelici, sklene roke in vzdihne s prosečim glasom :) Prisegla sem —

Fantje (počasi prihajajo na oder, pojoč:)

Nocoj, le še nocoj
naj mesec bo svetel — —

Tonček (je med fanti in vedno govori Janezu ter kaže na Zavrtnikovo okno.)

Tine. Fantje, jaz grem pa Dolinarjevi Meti malo potrkat na okno!

Janez. Pojdi, pojdi, prismoda! Ali si siten! Če popiješ polič vina, pa te ni ugnati.

Tine. Janez, le tiho, in ti ne bodi siten! Malo se lahko pošalim.

Janez. Jutri bo pa cela vas polna govorjenja, kakšni da smo. Bodi no pameten!

Tonček. Pustite ga, naj gre! (Fantom potihem:) Saj Mete ni doma. Mati spi v čumnati. To jo bode izkupil!

Tine (pod oknom.) Meta, Metka! Ta Metasta!

Fantje (se smejajo.)

Tine (trka in govori:)

Oh, preljuba Meta,
luna je taka k' ena reta,
jaz pa pod oknom stojim
in nič odgovora ne dobim...

Metina mati (okno bučno odpre in zagradi Tinetu klobuk z glave in mu ga vrže pod noge.) Ná, krokar ponočnjaški! Sram te bodi, fej! Spat se izgubi, sova buzakljunska! (Okno se zapre.)

Fantje (se naglas krohočejo.)

Tonček. Hahaha! Ali te je okúzmala stara! Šlek, šlek, šlek! (Mu strže korenček.)

Tine. Kdo bi bil mislil, da je tako strupena ta ženska!

J a n e z. Saj sem ti pravil, da miruj. Jutri bo pa šlo po vasi, kakor bi na boben udaril. Pojdimo, fantje! Lahko noč!

T i n e. Ali greš ti tamkaj?

J a n e z. Imam bliže! (Odide na levo.)

F a n t j e (odhajajo za kapelico in mrmraje pojó :)

Radecki pa korajžo ima,
ker same mlade fante ima — —

J a n e z (pride oprezno izza vogla.) Pri županu je še luč. — Kako morem sedaj tja? — Kaj mi bo povedala? — To je čudno! Čakati ne kaže! Pod čumnatnim oknom, je rekla Tončku. Tiho, da me nihče ne začuti! (Gre po prstih proti oknu. Potrka.) Majda!

M a j d a (odpre okno.) Ali si ti, Janez?

J a n e z. Kaj je, Majda? Ti jokaš? Majda, moja Majda!

M a j d a. Janez, moram ti povedati, kako sem nesrečna! Janez, ali me imaš res rad?

J a n e z. Majda, kako moreš prašati! Rajši nego punčico svojega očesa.

M a j d a. Janez, jaz tudi tebe. Ah, kako sem nesrečna! (Klone z glavo in joka.)

G a š p e r (pride izza hiše in si mane roke.) Najprej Majdo, potlej pa tri grunte! Zdaj grem precej vasovat! (Pride okrog vogla in za-

gleda Janeza pod oknom.) Zakoljem ga! (Potegne nož.) Šema, čemu? (Udari se po glavi.) Da bom ob deklè, ob zemljo — in še zaprt povrhu! Drugače bo to! (Potuhne se na tla in prisluška.)

Majda. Janez, nevarno je za naju. Poslušaj in ubogaj me! Jutri te bodo lovili. Uidi, prosim te, skrij se v gore! Mene hočejo prodati Gašperju —

Janez. Prodati — Gašperju?

Majda. Pst, tiho! Če te ne bo doma, kako bom nesrečna! Vedno bo za mano ta ostudnež! Tebe bodo pa Lahi ubili. Oh, Janez, bodi moj varih! Beži! Zaradi mene beži, ki te imam tako rada! Cesar ima dovolj vojakov, jaz pa nikogar, da bi me branil!

Janez. Majda, zate vsako kapljo krvi!

Majda. Tvoja ali pa nobenega! Z Bogom! Pojdi! (Zapre okno.)

Gašper (zleze po vseh štirih za hišo.) Na delo! Še nocoj boš naš! (V hišo.)

Janez. Moj Bog, ti veš, kako bi se rad vojskoval za cesarja! Saj vem, da je to moja dolžnost. Toda Majde ne pustim v krempljih tega človeka. Vem, da je ne bom imel nikdar, ker se oče ne bo dal omečiti — vem tudi, da je nisem vreden, ker sem berač.

Kaj imam? Nič! Pošten sem — in delam in vlečem — a kaj je ljudem poštenost, delo... Haha — denar — denar in grunti! To je vse, drugo nič! A Majdi je več poštenost, nego blago. In za poštenost Majde stare Janez deset verig. Ne, ne, ne smem na vojsko! Zaradi nje ne smem! Če te ne morem imeti, čuvati te smem! Dokler bo utripalo to srce, Majda, te ne bo imel slepar! — Z Bogom, Majda, z Bogom! Jutri sicer grem, a čul bom kot sokol nad teboj!

(Iz županove hiše pride Gašper, za njim biriča, Jež in Gaber.)

G a š p e r (gleda.) Je že šel! V gnezdo bomo morali ponj.

P r v i b i r i č. Morda še ni šel domov. Treba se je prej prepričati, če ne, nam uide.

D r u g i b i r i č. Gašper, pojdi pogledat!

G a š p e r. Jaz ne grem. Če bi se srečala, ali če bi me zagledal, bi slutil takoj, da ga lovimo, in bi zbežal. Gaber naj gre!

G a b e r. Dobro, grem! Takoj se vrnem! (Gre.)

Z a v r t n i k (pride iz hiše.) Dekletu sem že dal plačilo, da bo vedela vasovati s takimi berači. Alo, sedaj pa nad onega!

Prvi birič. Tiho, gospod rihtar! Gaber je šel pogledat, če je doma. Zajeti ga moramo v gnezdu.

Je ž. Presneto mu privoščim. Jeseni mi je zmanjkalo treh zelnatih glav iz zelnika. Kdo drugi jih je ukral kot ti beraški bajtarji!

Zavrtnik. Še tega je treba! Krade torej tudi že ta svojat! Le čakajte!

Gaber (se vrne.) Doma je, doma! Videl sem ga skozi okno. Mati sedi za pečjo, on pa golorok leži na klopi.

Zavrtnik. Pijan je. Za pijačo imajo berači vedno dosti. Le hitro ponj!

Prvi birič. Ali bomo ulomili vrata? Bolje je, če ga spravimo z zvijačo iz hiše. Vse koče ne moremo obstopiti, ker nas je premalo. Ko bi pa ropotali, nam še uide.

Zavrtnik. Gašper, ti ga pojdi klicat! Reci, da gresta pit, da boš ti plačal.

Gašper. Oče, z mano ne gre nikamor. Mene se boji. Gaber naj gre!

Gaber. Jaz sem že enkrat bil; naj gre kdo drugi!

Zavrtnik. Pojdem pa sam! Vsi se bojite tega fantalina. Sekiro vzamem in raz-

česnem tiste vegaste duri in ga zgrabim za vrat ter vržem na cesto kakor mlado mačko.

Prvi birič. Ne, ne! Hrupa ne delati!

Gaber. Jaz pa vem, kako! Jež naj gre pod okno in naj reče, da mu je telica zbolela; naj brž gre Janez, da jo zakolje. On zná dobro klati.

Zavrtnik. Dobra je ta! Jež, le pojdi in tako reci!

Prvi birič. Ko odpre vrata, ga pa midva zgrabiva.

Vsi. Dobro, dobro!

Zavrtnik. Le za mano!

Prvi birič. Pst! Previdno! (Odidejo.)

Gašper (zaostane.) Bom kar tukaj počakal. Saj vas je dovolj. (Sam.) Le pojte ga loviti! Poznam dobro divjega lovca! Če me s prazno pestjo počijo po glavi, bi mi štirinajst dni šumelo po ušesih. Grem rajši malo povasovat. (Vesel menca roke in gre pod okno Majdino.) Majda! Majda! (Trka.) Majda, srček! (Posluša.) — Joka! Stari jo je preveč! Ne bo se oglasila! Čakaj me, stari, ko jo dobim, boš ti videl, kaj je Gašper! (V ozadju krik, ženski jok, prepir.) Aha, se že dajejo! Če

vsem uide ta strela, potem je gotovo hudiču zapisan. — (Poslušaj.) Stara vpije: Pu-sti-te ga! . . . Ga že imajo! (Hrup se bliža. Na oder pritirajo Janeza vklenjenega. Drže ga štirje. Rihtar je krvav po licu.)

Zavrtnik (divje.) Boš ti vedel mene pobijati! Plašar ti! Dekleta zapeljuje, cesarja izdaja in mene bije — pa krade! Tat!

Janez. Lažete! Sram Vas bodi!

Jež. Tat! Zelje si mi kradel! Lahi naj te ubijejo!

Zavrtnik. V kaščo ga zaprite!

Janezova mati (prijoka in se vrže na kolena pred rihtarja.) Za pet ran Vas prosim, pustite ga! Kako bom živela!

Zavrtnik. Kradla boš, kot si doslej!

Mati (se dvigne ponosno.) Kradla? — Drob-
tinice nisem vzela — nikdar! Stradala sem,
prosila — a kradla ne! Bog bo sodil, kje
je več krivičnih vinarjev, pri nas ali pri vas!

Janez (škrta z zobmi.) Mati, jaz se maš-
čujem, grozno maščujem!

Mati. Janez, ne govôri takó! Maščeval
se bo Bog! Z Bogom! (Prekriža Janeza.) Sive
matere molitev te bo spremljala.

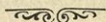
(Janeza peljejo mimo okna Majde.)

Janez. Majda! Z Bogom!

Majda (na glas zajoka.) Janez!

Zavrtnik (skoči proti oknu in zapreti Majdi.)

(Zastor pade.)

Drugo dejanje.

(V ozadju pokrajinska slika. Na levi kovačeva hiša, blizu srede odra kovačnica. Krog kovačnice razna navlaka starega orodja. Pred kovačnico nakovalo. Od hiše do kovačnice je napeljana vrv, na kateri visi nekaj perila. Na levi in desni gozdna scenerija. Mimo kovačnice vodi pot iz vasi na polje. S kovačnico se stika nizka vrtna ograja. Ob kovačnici lesena klop. Preden se dvigne zastor, se slišijo udarci kladiva ob nakovalo. Ob odprtem pozorišču goni v kovačnici meh kovaški vajenec. Kovač odloži kladivo, vzame mehur in tlači tobaka v pipo.)

Dekleta (z grabljami gredó trebit travnike.
Majda nese belo pregrnjeno košarico. Pojó:)

Solnce za goro gre,
močno je žalostno,
ker fantje se zbirajo
na Laško marširajo.

Puškice pokajo,
dekl'ce jokajo,
sabl'ica suče se,
kri pa preлива se.

Kugelca prileti,
pobič pa obleži;
solnce za goro gre,
močno je žalostno.

K o v a č (kreše ogenj in se ozira za dekleti.)
Hentajte, kako jo znajo! Ta-le pesem je
kakor nalašč za Majdo!

Š p e l a (pride iz hiše in se podpre ob boke.)
Kaj pa zijaš za punčarami! Delaj, delaj!

K o v a č. Ali bom za tabo gledal, statve
ti stare!

Š p e l a. Za temi tudi ne boš! Zakaj si
me pa jemal!

K o v a č. Saj mi nisi dala prej miru!

Š p e l a. Kogâ? Lažnjivec! Z vsemi štiri-
rimi sem se te branila!

K o v a č. Kako pa! Ali še veš, kako si
napisala na velikonočni pirh?

Š p e l a. Jaz nisem nič pisala.

K o v a č. So pa same zrastle tiste besede
na pirhu! (Poje in si dela takt s pipo in tobačnim
mehurjem :)

Po golih kolenih
grem rada za njim,
na žganih polenih,
če reče, klečim!

Š p e l a. Norec! Delaj, delaj, in nikar ne
stoj kakor stari svetnik v linah!

K o v a č. Kako pa, z norcem še modri-
jana uženeš v kozji rog.

Eržen (prinese par verig in zlomljene vile ter vrže oboje pred kovačnico.) Jure, le postavi se! Le podati se nikar! Veš, kako poje pesem:

Če se ji češ podati,
začne gospodovati:
Gorje tebi, mož,
za sužnjega ji boš!

Kovač. Slišiš, stara! Mož je glava družine!

Špela. Žena pa krona! (Odide jezno v hišo.)

Kovač. Samo ti si trnjeva!

Eržen. Jure, ta-le rogel se je zlomil in pa dveh kaveljnov ni pri verigi. Hitro naredi, bom kar počakal —

Jure (pobira verige.) Sedi no, sedi! Precej zvarim!

Eržen. Kaj, da se danes vse prepira!

Jure. Naša ni tiho, če bi ji na to-le verigo jezik otvezel!

Eržen. To je stara reč, da imajo nekatere ženske take jezike, da jih bo treba po smrti posebe ubiti.

Jure. Res je taka. — Praviš, da se prepirajo? Kje pa?

Eržen. Pred rihtarjem je bila cela vojska.

Jure. Beži! Kdo se pa je?

Eržen. Lisjakov Gašper in Zavrtnik sta se tako častila, da je bilo mene sram.

Jure. Tadva? Pa taka prijatelja!

Eržen. Gašper je Lisjakov sin, Zavrtnik je pa tudi rajni Lisici v rodu. Oba bi bila rada grablje, vile pa nobeden. — Veš, za zemljo se pokata!

Jure. Kaj ne bo jemal Gašper Majde?

Eržen. Dekle ga ne mara; pravi, da gre rajši za deklo. Gašper pa zemlje ne dá nazaj. Baha se ž njo in pravi, da jo bo prodal in pognal po grlu... Rihtar je pa jezen, da je kar zelen, kakor kušar. Ves nor je! Še zmešal se bo!

Jure. Ali mu privoščim, dedcu skopemu! Vselej mi je odščenil kak groš, če sem koval tisto sitno šimljo, ki ima tako preklicano slabo kopito, da deset drugih prej podkujem. Naj ga le pestí!

Rožman (pripelje konja in ga priveže za kovačnico.) Ala, Jure, le brž! Lisec se mi je zbosil. Meni se mudi!

J u r e. Vsak je kakor burja! Če bi imel sto rok, pa vam še ne ustrežem. Počakaj malo!

R o ž m a n. Jaz nisem burja, ampak na vasi je burja! Eržen, ali nisi nič slišal?

E r ž e n. Pri županu?

R o ž m a n. Tam, tam. Gašper je starega nabunkal, da je ves lisast. Boste videli, kaj bomo doživeli. Če Gašper ne dá grunta nazaj, bo rihtar še znorel! Kar debelo gleda!

J u r e. Prav je, prav! Drugi fantje nad Laha, Gašper pa doma! Sleparija! Vsaka preja pride v statve!

R i h t a r (prileti hrupno pred kovačnico, klobuk ima potlačen na oči. V rokah drži krepelce. Na obrazu se mu pozna praska. Vsi se ga prestrašijo.) Kje ga imate? Sèm ž njim! Pokažem mu! Kje ga imate? (Leti v kovačnico. Zbegano išče in gleda okrog.)

J u r e. Oče rihtar, kóga pa mislite? Pri nas ni nikogar!

R i h t a r. Vsi ste zoper mene, zoper svojega rihtarja! Čakajte me! Gosposka me je postavila, vi me boste pa ubogali! Kje ga imate?

R o ž m a n. Oče rihtar, povejte vendar, koga iščete?

R i h t a r. Hinavec! Ali nisi šel mimo, ko me je hotel pobiti? Smejal si se mi, ti hinavec! Smejati se, mhè, ko rihtarja tepó! Smejati, seveda, meni smejati! To te še izplačam!

J u r e. Gašperja torej iščete!

R i h t a r. Ti si tudi hinavec, ti — ti — tudi, vsi ste! Saj ste ga videli, da je tod mimo prišel. In pri vas ga imate, pa ga tajite kot kača noge . . .

E r ž e n. Oče rihtar, tukaj ga ni bilo.

R i h t a r. Bomo videli! (Gre za kovačnico, išče in gleda na vse strani.)

R o ž m a n (namigava sosedom in kaže na čelo.) Ali nisem pravil, da se mu bo zmešalo?

J u r e (zamahne z roko.) Oče, res ga ni bilo sèm.

R i h t a r. Ne, ne, za mojo zemljo ne boste pili, nikoli ne! (Hodi nemirno semtertja.) Človek dela, vleče in trpi kot kamen na cesti — hahaha — vi boste pa pili za moje žulje! Ne, ne, nikdar! Rajši — rajši — pobijem, dà, vse pobijem — zažgem rajši in tolarje v ogenj vržem — Za Zavrtnikovo zemljo ne boste pili, nikoli ne!

R o ž m a n. Oče rihtar, čemu se jezite po nepotrebem? Kdo se méni za vaše grunte?

R i h t a r. Saj se ni nikomur treba! Kaj vam mar moji grunti? Ali sem jih prigo-
ljufal? Ali sem jih tebi vzel? Ti bi pa rad
mojo zemljo, o rad, pijavka lačna! Vi šun-
tate Gašperja, podpihujete Majdo, da ne ve,
kaj se pravi, spoštuj očeta! Vi bi me radi
raztrgali na kosce in pili bi in jedli za moje
kosti . . . Pa ne boste, nikoli ne boste!

J u r e. Rihtar, Vi prečrno gledate! Saj
Vam nihče ne želi hudega. Gašper je pa
bahač. Kdor veliko govori, malo stori.

R i h t a r. Zato pa! Jaz sem malo govoril
in veliko — delal. — Čakajte! — Fant!
(Kovačevemu vajencu.) Fant! Stopi doli na le-
dino po Majdo. Precej naj pride domov!
Reci, da se takoj odpeljem v mesto!

J u r e. Naglo steci! Si razumel, da pride
Majda takoj domov!

F a n t (pokima in gre.)

R i h t a r. H gosposki grem, h gosposki,
dà! Tiste pogodbe — — — pogodba za
zemljo — — — priče so bile — prodal — za-
pisal — Ne, ne! Nič ne velja, nič ne velja!
Podrli bomo, raztrgali bomo pisma. Ne, ne

velja! Zemlja je moja, zemlja je moja! —
Uh, ta slepar! . . . (Stiska pesti in zbeži vihteč
krepelce.)

V s i (zró nemo za njim in majejo z glavami.)

J u r e. Majčkeno večjo hišo imam kot
polž in zadaj za bajto kot za rjuho trav-
nika pa njive — a ne menjam z Zavrtnikom,
nak, ne menjam.

E r ž e n. Če človeka denar obsede, je
tudi bogpomagaj!

J u r e. Tako je!

E r ž e n. Pustimo jih. Bog naj jih preloži.
Kaj drugega se pomenimo. Ali ste o vojski
že kaj izvedeli? Kako se kaj plete Radeckitu?

R o ž m a n. Nič, čisto nič ne vemo. —
Primčkov Tonček je že tri dni zdoma. Ta
bo prinesel novic! On vse izve, ko bi ne
vem kje odkopal.

E r ž e n. Bogve, ali je Janez še živ, ali
je že ubit.

R o ž m a n. Ta se jim bo nalašč nastav-
ljal od žalosti!

J u r e. Ne bo se jim ne! Zaradi dekleta
ne, boste videli. Še rezentiral, dezertiral bo.

G a b e r (privali kolo in ga nasloni k zidu.)
Kadar pridem, vedno čaka že toliko ljudi.

Jure, danes mi moraš okovati kolo. Jutri grem po drva.

Jure. Saj nisem Jozva, da bi rekel: Solnce stoj! — ker Gabrovo kolo še ni popravljen!

Gaber. Pa se hitreje obrni!

Jure (se zavrti.) Tako-le se lahko obračam kakor vrtavka celo leto, pa ne bo nič narejenega!

Rožman. Sedimo! Malo počakajmo! Saj ni še toliko dela sedaj na pomlad.

Eržen. Ali ga vidite? Vendar je prišel!

Gaber. Kdo? (Gledajo.) A, Tonček jo kadi po cesti! Kje je bil?

Rožman. Novice je nabiral o vojski.

Tonček (s svojim javkanjem, ki se že naprej sliši, ves prašen od cestnega prahu.) Da sem le doma! Au — au! Po poti se me je lotil, po poti! Tri dni je bilo dobro! Sedaj me ima pa spet! Aj, aj, aj! (Se kremži.)

Jure. Tonček, pusti vruga v želodcu! Povej hitro, če kaj veš. Če kaj prida poveš, damo za medeno žganje — vsak en groš!

Vsi. Vsak en groš, Tonček, le povej! Samo lagati ne!

T o n č e k (si briše pot.) Pomladi, pa že taka vročina, da bi se skuhal! Kaj šele bo o sv. Jakopu! Aj, aj, aj!

R o ž m a n. Pusti vročino in povej, če kaj veš!

T o n č e k. Pa sem jo tudi pobiral po cesti, kakor bi me s Kleka coprnice gonile.

G a b e r. Saj te morda gonijo, ker znaš zagovarjati!

T o n č e k. Štrama ti štramasta! Jaz zagovarjam z Bogom, ne pa s hudičem. Uh, kako je vroče!

J u r e. Tonček, povej, kaj je z vojsko?

T o n č e k. I, z vojsko? Tako vam povem, ljudje božji, da Radecki tako s kanoni grmi na Plemontezarje, da ni nobene šipe več cele na vsem Laškem! Prav nobene!

V s i. U-u-u!

J u r e. Jih pere Lahe, kaj?

T o n č e k. In še kako! Krogelj mu je zmanjkalo za kanone. Mislite, da je bil kaj v zadregi? Nič! Od voz je pobral žlajdre in zavirivnike pa je nabasal z njimi kanone in jih spustil med Plemontezarje . . . In cel rogoment Lahov je padel kakor en sam snop!

R o ž m a n. Radecki, ta zna!

E r ž e n. Ali o naših fantih nič nisi izvedel?

T o n č e k. O naših? Sem in nisem! O drugih ne vem nič, o Janezu pa toliko, da je rezentiral. V mestu je bilo klicanih sto goldinarjev za živega, petdeset za mrtvega!

V s i. Janez — ušel?!

J u r e. Ali nisem pravil! Zaradi Majde!

T o n č e k. Saj ima prav! Če bi bil jaz Janez, uidem zaradi Majde iz pekla samemu rogatemu z verige, ne pa le iz vojske. — Au, au — kako je vroče! — No, dajte no groše, da grem po žganje! Saj sem vam dovolj povedal, ne? — (Nastavi roko. Vsi odvezujejo mošnjičke in mu dajejo v roko denar.)

E r ž e n. Boljšega — reci!

R o ž m a n. In pošteno mero!

J u r e. Grozdek te bo še okanil!

T o n č e k. Mene že nikoli! (Odhaja.) Au-au-au!

G a b e r. Janez — dezterter! Če bi prišel domov, jaz mu že ne odprem!

R o ž m a n. Ga nimam pod streho za vse na svetu ne!

E r ž e n. Pa je dober fant! Takih je malo.

J u r e. Nič, nič jih ni, ne malo! Če uide, naj! Saj ni naredil iz nepokorščine do cesarja; vojske se tudi nič ne boji, ampak zaradi dekleta mu je. Boji se zanjo, pa prosila ga je, naj se skrije. Kaj hoče potem?

G a b e r. Dezerter je, pa je vùn. Saj mu jaz tudi prav dam, ali pomagati mu ne smeš, če ne, si takoj pod ključem.

J a n e z (poskoči od zadaj črez ograjo. Roke ima na hrbtu zvezane z verigo. Brez klobuka; na glavi nekoliko krvav.) Jure, hitro mi presekaj verigo!

V s i (planejo kvišku.) Janez! Janez! Beži! beži!

G a b e r (ki ga je pomagal ujeti, se hitro umakne, da ga Janez ne zapazi.)

J u r e. Kriste, če te kdo vidi, da si pri meni! Beži, oh, beži! Lepo te prosim!

J a n e z. Bežal bom, daleč bom bežal. Nihče ne izve, kam? — A sedaj mi prepili verige!

J u r e. Janez, ne upam, ah, ne smem! Janez, beži od kovačnice! Če kdo pride!

J a n e z (poklekne pred druge, ki se umikajo.) Za božjo voljo vas prosim, rešite me verig! Ko bi bile spredaj, starem jih sam, a tako

ne morem! Eržen, Rozman, pomagajta, Bog vama bode povrnil!

R o ž m a n. Janez, ne smemo, ne upamo! Ko bi bilo ponoči, na samem, a tukaj — Skrij se! Beži! Ti bo že kdo drugi pomagal!

J a n e z (vstane.) Zvezan ne bežim nikamor! Tukaj-le bom sedel (sede na klop) in prosjačil kot berač, da se me kdo usmili! lškarjoti! Ali zaradi sebe uhajam? Ali nisem prišel branit nedolžnost? Tam se eden nič ne pozna, tukaj pa mnogo! Oh, Majda, Majda!

R o ž m a n. Pojdimo! (Gre za kovačnico, da odveže konja.) Jure, popoldne pridem kovat! (Gre z Erženom.)

J a n e z. Le bežite pred mano! Pred Gašperjem ne bi bežali! On je pošten — ker je zapeljivec, seveda; jaz sem pa garjeva ovca! Bežite, da česa ne nalezete!

J u r e. Janez, vsi te spoštujemo in radi te imamo! Toda saj veš, kaj je gosposka! Ne smemo, res ne smemo!

J a n e z. Haha! Zato bom sedel pri vas, ker me imate tako radi! Hahaha! (Bridko.) Kolika ljubezen!

Eržen (ki se je že oddaljil, se vrne.) Janez, Majda gre!

Janez. Majda?! (Plane kvišku.) Ne, ne smeš me videti tako ponižanega! Ne, ne! Skrijem se! Jaz te moram videti, a ti mene me smeš! (Hoče za kovačnico.)

Gaber (kateri se je radoveden vrnil, Majdi, ki pride s košarico zelo žalostna :) Majda, Janez je tu — Tam-le za kovačnico je, pa ukljenjen je.

Majda. Janez? Sram vas bodi, da se norčujete z menoj! Kaj sem vam naredila? Očeta so menda pobili doma, vi me pa še z Janezom dražite! Grozoviteži!

Janez. Majda! Kdo je očeta? Povej! povej!

Majda (osupne, izpusti košarico na tla in hiti k Janezu.) Janez, ti si krvav, tebe so tudi! Janez, moj Janez! (Hoče ga objeti. Odstopi.) Ti si uklenjen? Moj Bog?

Janez. Majda, kako me je sram! Iz ljubezni do tebe in do tvoje poštenosti nosim verige, a nikogar ni, da bi mi jih strl. Vse se me boji!

Majda. Nikogar ni? A jaz?

J a n e z. Majda, ti bodeš — —?

M a j d a (vede Janeza k nakovalu.) Sem pojdi! Tisoč biričev lahko stoji okrog mene! Dokler bo moja roka prosta, bo tvoja tudi. (Nastavi mu roke na naklo in razbije verige.) Takó! Ti bi záme storil vse — jaz pa záte!

J a n e z (zagradi njeno roko in jo poljubi.) Majda, tvoja roka je vredna, da jo poljubim. Sedaj je prosta moja roka! Povej, kaj je z očetom! Radi tebe se maščujem nad zločincem! . . .

M a j d a (umakne roko.) Pustiva to! Najprej reši sebe in se skrij! Zaupaj na Majdo, Majda zaupa nate!

J a n e z (jo objame.)

M a j d a (joka.) Koliko trpim! Ta Gašper!

T o n č e k (pride z žganjem.) Janez! Jejhata, jejhata! Janez pa Majda! Jejhata, jejhata! Janez, ali si jih, Lahe? Koliko si jih postrelil? — Povej, povej! Ná, pij! Kar nagni, čeprav vsega, pa povej!

J a n e z. Tonček, ni časa; bežati moram.

M a j d a. Malo se oddahni! Glej, krvav si; obvežem te. (Mu obriše glavo in ga obveže z belo ruto.)

Tonček. Ali te je kakšen Plemontezar kresnil?

Janez. O, ne! Sam sem se. Na Laškem še bil nisem. Iz Ljubljane sem pobegnil; a so me ujeli, ker me je Jež izdal.

Vsi (se približajo.) Jež! To je grdo!

Janez. Vi niste nič boljši! Kdo mi je upal verige presekati? Ženske naj vas bo sram!

Tonček. Naprej, naprej! Ná, še pij!

Janez. Prav blizu doma sem že pribežal, in upal, da sem že prost. Ker sem bil lačen in žejen, sem šel v gostilno k Jeleni, kjer je bil tudi Jež. Vračal se je iz mesta; tam je izvedel, da sem dezertar. Sicer sem se ga ustrašil, a upal sem, da me ne izda. Toda motil sem se. Ležal sem mirno tam-le gori za vasjo skrit za tisto sivo skalo. Kar me dva zgrabita, in še pet jih je prišlo pomagat, med njimi Jež, ki me je izdal... Uklenili so me kot razbojnika in me gnali tako zvezanega mimo tiste sive skale. Tam pa jaz poskočim par sežnjev globoko, biriča ustrelita — a ta golazen ne zna streljati —: jaz sem se pa valjal in tekkel po grabnu ter

sem jima ušel. Kmalu bodo za mano! Z Bogom, Majda!

(Počasi se nabira ljudstvo. Vsi radovedno gledajo Janeza in delajo gručo okrog njega.)

G a š p e r (oblastno in počasi, nekoliko vinjen. Ko zagleda Janeza, obstoji.) Kaj? Ta zlodej tukaj? (Poleg nakovala zagleda kladivo. Hitro ga pobere.) Čakaj, jaz ti pokažem! (Ljudstvo se razmakne, Gašper plane proti Janezu, Tonček pa mu potegne kladivo iz rok.)

M a j d a. Ubijavec! Očeta si pobil, sedaj hočeš še druge! Sram te bodi!

T o n č e k. Janez, ná kladivo! Ubij ga, pobijavca!

J a n e z (vzame kladivo pa ga vrže proč. Gašper se zakadi vanj. Janez ga z enim sunkom podere na tla.) Za take vrabce ni treba kladiva.

L j u d s t v o (hiti skupaj. Ženske, moški, otroci.) Tepeta se! — Janez in Gašper! — Re-
zertter!

G a š p e r (potegne nož.) Zabodem te!

J u r e (ga prestriže.) Gašper, pamet!

E r ž e n. Ne z nožem!

J a n e z. Le pustite ga k meni! Dotakne naj se me! (Pobere kladivo.)

O t r o k. Biriči, biriči! (Otroci beže.)

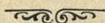
Gašper (Janezu:) Čak, ne boš ušel! (Za odrom.) Držite ga!

Janez. Proč! (Sune Gašperja v prsi s kladivom, da pade. Zbeži.)

Biriča. Ala, za njim! (Tečeta čez oder; drugi radovedno tekó za biričema, zadnji Tonček. Gašper se dvigne s tal, drži se za prsi in hiti za drugimi. Čujeta se dva strela daleč za odrom.)

Majda. Marija, pomagaj! (Pade na kolena in zajoka.)

(Zastor pade.)

Tretje dejanje.

(Gostilna pri Grozdku. V desnem kotu zelena peč, krog nje klopi. Na desni večja miza, ob njej stoli, na levi manjša mizica z dvema stoloma. Na levi stranska vratica, ki vodijo v kuhinjo. — Na dan ,semnja‘ [proščenja] popoldne.)

Grozdek (urejuje kozarce in steklenice v omari.) Danes menda vendar nekaj iztočim! Ta mesec je bila tako slaba, da se je več vina usušilo nego izpilo. In ljudje ne preudarijo, kaka škoda je to, če se vino suši. Božja kapljica je vendar zato na svetu, da

se popije. Kar greh bi se jim moralo zdeti, ker ga tako malo pijó.

J a n e z (pride v slabi lovski opravi. Po obrazu nakratko porastel.) Dober dan, Grozdek!

G r o z d e k. O, Janez, lejte si no! Te niso, kaj? Jaz sem vedel, da te ne zadenejo.

J a n e z. Taki strelci ne zadenejo drugače, kakor da ti pihavnik pod nos pomoli.

G r o z d e k. Seve, seve! Imajo kriv pulfer ti biriči. He, he! Pa kako da nisi praznje oblečen, danes, na Ahcovo nedeljo, ko je žegnanje?

J a n e z. Saj ne smem med ljudi! Za grmovje je pa ta obleka dobra.

G r o z d e k. Ali si čuden! Kaj meniš, da smo mi biriči? Glej, Tine je tudi skrivač, in še več jih je, pa bodo tako danes potrkavali s petami, da bodo žeblji iz poda lezli.

J a n e z. Ti so skrivači, jaz sem pa dezertter; saj veš, koliko je vredna moja glava! Ubij me, pa zaslužiš petdesetak!

G r o z d e k. He-he-he! Čakaj no, grem precej puškico nabasat. Rebuljice — kaj?

J a n e z. Le prinesi je, potem te nečesa poprosim.

G r o z d e k (odhaja po vino.) Kaj boš prosil! Berači prosijo, ne pa taki fantje. (Odide.)

J a n e z (hodi po sobi. Sam.) Ah, kako je bilo lani na Ahcovo nedeljo! Pet let sem bil prvi med streljavci! Noben možnar ni počil v fari, da ne bi bilo Janeza zraven. In popoldne — veselje in radost ... Tukaj na tem podu sem lani prvič zaplesal z Majdo — tukaj, na Ahcovo nedeljo. Ničesar nisem upal — a bil sem vesel in srečen, ker mi je bila dobra, tako dobra, ta Majda ... In letos? Na žegnanje brez praznje obleke! Ko je za mašo streljalo, sem ležal vrh hriba in bil pri maši kot jazbec ali lisjak, ne pa kot pošten človek. Vem, da je čutila skala, kjer sem sedel, kako me boli srce. Zakaj še nikoli ni kanila nanjo solza divjega lovca ... Sram me je, mrtve skale me je sram! — Toda bodi, kar hoče. Na tem podu se je vnel tisti nesrečni ogenj — tukaj naj se danes tudi odloči! Ona mi je vse. Slušati jo hočem kakor zapoved.

G r o z d e k. Janez, zdaj ga pa le! Glej, to je vinček, kot cekinček! (Mu natoči.)

J a n e z (pije.) Grozdek, stopi po Majdo! Reci, da jo prelepo prosim, naj pride malo sem — samo za nekaj trenutkov — če je doma, seveda!

G r o z d e k. Doma je, doma. Zdaj sem jo videl, ko sem šel po vino. Na vrtu stoji prav zamišljena. — Kaj ne, ti je dolgčas po dekletu?

J a n e z. Grozdek, Janez ni več za šale. Hitro jo pokliči, dokler še ni ljudi iz cerkve.

G r o z d e k. Precej! Kar naenkrat bo tu. (Odhaja.)

J a n e z. Čakaj! Pustil naju boš nekoliko sama, kaj ne? Imam važne reči govoriti z njo.

G r o z d e k. To je enkrat ena! Še na straži bom stal. Če kdo pride — pa naj gre Majda skozi kuhinjo. (Gre.)

J a n e z. Hvala ti! (Sam.) Tako ne morem več živeti. To še pasje življenje ni. Vsaki divji kozi se bolje godi, dasi smo ji vsak dan za petami. Danes naj se odloči: Ali grem na vojsko, da me ubijejo, ali se maščujem nad Gašperjem — ali — ali — pa naj beži — beži ... z menoj! (Hodi nemirno po sobi.)

M a j d a (nekoliko preplašena in drhteča pride skozi vrata in se ozre po sobi. V nedrih ima rdeče nageljne.) Ali si sam, Janez?

J a n e z (ji hiti nasproti.) Nič se ne boj, Majda! Sama sva!

Majda. Janez, ti ne veš, kako je meni hudo! (Skloni mu glavo na prsi.)

Janez. O, vem, vem, revica moja! Pomagam ti, kar hočeš, samo reci. Roka in srce, kri in vse — vse je tvoje. Samo govôri!

Majda (se odmakne, ga gleda v oči, ga prime za roko in vede k mizi.) Sediva! — Ti bi mi pomagal! Verjamem, tega ni treba praviti. Saj bi tudi jaz tebi rada, ali kako? Ah, doma je tako strašno!

Janez. Kaj je z očetom? Ali me preklinjajo? Ali so hudi?

Majda. Oče so bolni (pokaže na čelo.)

Janez. Ni mogoče!

Majda. Bog te usliši! Poglej, nocoj nisem nič spala. Celo noč so hodili po hiši, včasih se smejali, jokali pa zopet kleli Gašperja, tebe in mene. Potem so zopet vzeli iz omarice vrečico tolarjev ter so jih preštevali, metali po mizi in se igrali kakor otrok. Nato so jih pa hitro pograbili in krčevito stiskali ter skrili denar v posteljo.

Janez. Majda, jaz sem vsega kriv! Jaz grem na vojsko, ali pa se jim nastavim tu, da me ubijejo. Smrt naj bo za kazen!

Majda. Janez, kako pa govoriš? Kaj si ti zakrivil? Nič! Gašper, ta jih je pripravil tako daleč, ker hoče zemljo prodati. A naš oče so samo na denar in posestvo. Za vse drugo so kamen.

Janez. Torej se znosim nad Gašperjem! Samo enkrat bom udaril, in njegovi hudobiji bo odklenkalo za večno.

Majda (ga prime za obe roki; proseče:) Janez, ti — morivec? Ne, ne — nikdar! Rajši trpim in se izmučim na smrt, kot bi bila ta-le roka omadeževana s krvjo! Kako bi te mogla še kdaj objeti, ko bi vedno videla krvave lise na tebi. Ne, Janez, ne smeš, prosim te, nikar, nikar!

Janez. Majda, ukazuj! Strašna vojska je, a zmagati moraš ti! — (Majda se ga oklene in mu hvaležno zre v lice.)

Majda. Janez, če bolj trpim, rajši te imam!

Janez. Majda, jaz ne morem biti brez tebe — Majda, bodi moja — Majda — (glas se mu trese) — Majda — pobegni z menoj! (Majda se mu odmika. Janez vedno z večim ognjem.) Poglej, Majda, te-le roke! Močne so, zdrave so in žuljave od dela. Ne samo dvema, de-

seterim upajo rezati kruha — za tri druge delajo . . . Majda, pojdi z menoj — daleč, daleč, kjer boš moja — moja dobra ženica — a tudi varna in srečna! —

Majda. Tvoja žena? — — Kako rada, toda, ah — ti ne veš! (Pokrije si lice in zaihti.)

Janez. Majda! Kaj ti je? Ali ne moreš? Zakaj ne bi mogla? Moja poštena žena boš!

Majda. Oče ne pusté nikdar!

Janez. Za to nimajo oče pravice, kakor je nimajo, da bi te silili v zakon z Gašperjem. Saj jih v tem tudi ne ubogaš!

Majda (zaihti in se ga zopet oklene.) Janez, ti ne veš, da — sem — prisegla . . .

Janez. Prisegla? Kaj si prisegla, povej!

Grozdek (tiho v sobo.) Le naglo se domenita! Že gredó! (Vun.)

Majda. Pusti me! Z Bogom, Janez!

Janez. Prosim te, za Boga te prosim, povej mi, kaj je s prisego!

Majda. Ne morem! Če me dobé tukaj! Z Bogom, z Bogom!

Janez. Majda, jutri teden se selijo z Velike planine na Zelenico. Vsa dekleta pridejo v planino. Majda, pridi tudi ti. Na Po-

čivalu te počakam. Vse mi moraš povedati — drugače ne morem živeti! Majda, pridi na planino, počakaj me!

Majda (mu dá nageljne in odhiti skozi kuhinjo.)
Z Bogom!

Janez (sam.) Prisegla je! — Kaj je prisegla? — Sedaj še prisega! Torej smrt — samo smrt me reši! Ah, poljubil bi tisto kroglo, ki me zadene, ki me reši tega strašnega življenja! — (Zunaj se oglasi harmonika.)

Grozdek. So že tu, hehe, so že tu! Danes ga pa bomo, Janez!

Janez. Ali je Gašper med njimi?

Grozdek. Seveda! Ta bo bahal z denarjem! — Naj le. Bahače, ki imajo kaj cvenka, imamo radi!

Janez. Potem moram jaz iti.

Grozdek. I, zakaj?

Janez. Zato! Ná za vino! (Vrže denar na mizo in gre skozi stranska vratica. Med vrati:) Ne smem ga! To je strašno! (Odide.)

Grozdek (maje z glavo in gleda za njim.) Zaljubljenih ljudi pa res nihče ne pretuhta. Vsak je po svoje prifrknjen.

(Skozi vrata prideta godca in igrata na harmoniko in klarinet. Za njima Tine in Tonček, ki ima

šopke okrog klobuka. Potem fantje in dekleta. Gašper in Jež prideta zadnja ter sedeta k mali mizi. Godca k peči.)

Tine. Alo, godci, „šotiš“! Šmarno petico vam dam!

Prvi godec. Počasno ali naglo?

Tonček. Počasi, počasi! Vroče je, vroče!

Tine. Torej počasi! (Fantje povabijo dekleta. — Godci igrajo, Tonček nerodno skače sam, Gašper in Jež se pogovarjata. Ples kratek. Grozdek nosi med plesom vino na mizo.)

Tonček. Stare pete imam, pa bi me kmalu do stropa dvigale! Juhuhu! Zdaj ga pa malo cuknimo!

Tine. Tonček, mav' ga j' dober, kaj ne?

Tonček. Mav' ga j' dober, dà, je rekel tisti, ki je polič slivovke na dušek izpil.

Vsi (ponavljajo.) Mav' ga j' dober! (Dvigajo kozarce. Potem posedejo in se menijo.)

Grozdek (Gašperju in Ježu:) En polič? Pri pijači se najbolje kupčuje.

Gašper. Kaj tebi mar! Tiho bodi! En bokal, pravim, kdo bo pil iz fifeljnov!

Grozdek. En bokal, tako je!

Gašper (Ježu:) Torej, ali daš dva tavžent in pol?

Je ž. Saj nisem norec! Dva dam, jutri pa denar!

G a š p e r. Za dva ne dam takega grunta! Rajši ga beračem razdelim. Le pustiva, saj je drugih kupcev dosti.

Je ž. Pa drugim daj! Da te bodo prepodili, zemlje ne bo več, ti pa na Laško! Tam te bodo ubili, čemu ti bo potem denar?

G a š p e r. Torej, koliko daš čez dva?

Je ž. Nič, ne beliča ne. Ni več vredno; njive so izsesane, kakor stara jerhovina, travniki so polni mahu, v lazcu pa tudi ni poštenega debla več. Rihtar je dobro vedel, kaj ti je zapisal.

G a š p e r. Koliko časa boš čakal, da ne prepiševa?

Je ž. Da vojska mine, in da boš ti na trdnem.

G a š p e r. Čak, en bokal ga prej izpijva, da preudarim. Grozdèk! Grozdèk! Kje je vino? Ali si šel na Dolenjsko ponj?

G r o z d e k. Precej, precej! Naravnost iz soda sem ga prinesel! Ná, glej ga, kakor lučka! Kar mrgoli v njem!

Tonček. Oho, kar po bokalu! Kakor pesem poje:

„Bom še dal	pa hvalili
za 'n bokal —	vsi Boga,
Bomo pili,	k' nam ga dá.“
vin' točili	

Prvi godec. Tonček, zapojmno tisto!

Tonček. Ti poj pa dekleta pa fantje! Jaz imam tak glas kakor ubit kravji zvonec. (Poizkuša peti.) Slišite! Stare gosli pojó, staro grlo pa nàk!

Prvi godec. Fantje, dekleta, zapojmo! (Daje glas na gosli. Prične peti solo.)

Bom še dal	in hvalili
za 'n bokal —	vsi Boga,
Bomo pili,	k' nam ga dá!
vin' točili	

Fantje in dekleta (vstanejo, primejo kozarce in trkajo.)

Mož, ženica,	volk, lisica
brat, sestra,	in kozica,
golobica,	tudi vran
jerebica,	in podgan
prepelica,	Bóga hvali
kukavica,	noč in dan!

(Zopet posedejo.)

G a š p e r (kvišku.) Velja! Za dva tavžent!
J e ž. Velja — [dva tavžent! Grozdek,
Rožman, Eržen za priče!

T o n č e k. Jejhata, jejhata, kupčija, kup-
čija! Gašper prodaja? Hahaha!

G a š p e r. Tiho ti, kdo te kaj praša?

T o n č e k. Prigoljufano zemljo prodaja!
Čujte, čujte! (Vsi fantje in moške okrog te mize.
Dekleta nekoliko časa še obstanejo, potem se vse
poizgubé, ko postane prepir glasnejši.)

J e ž. Kdo je kaj goljufal? Povej!

T o n č e k. Nihče, nihče! Sama pošte-
nost!

G a š p e r. Vun, vun! Če ne, te zaženem!

G r o z d e k. Mirujta! Pri meni se ne bo
nihče pretepal. Tonček, imej pamet!

T o n č e k. Saj jo imam, pa pošteno pamet
imam! Drugi pa ne. Le čakajte! Sedaj grem,
boste kmalu videli, kam. (Gre hitro in med
vrati požuga.)

G a š p e r. Tega cigana moram enkrat
dobiti v pest!

G r o z d e k. Pusti ga, norec je norec!

J e ž. Priče sèm! Rožman!

R o ž m a n. Za tako kupčijo ne bom ni-
koli priča.

Eržen. Jaz tudi ne! Plačam!

Jež. Pojdi, kamor hočeš! Čenča, zajec!

Gašper. Godci, boste pa vi! Grozdek, vina jim prinesi!

Prvi godec. Za priče smo lahko! Čeprav dušo prodaš, kaj nam mar!

Drugi godec. Da je le kaj vina!

(Godca sedeta k mizi, drugi od daleč poslušajo.)

Jež. Priče, poslušajte: Ta-le Lisjakov Gašper je meni prodal svojo zemljo —

Rožman. Saj ni njegova!

Gašper. Tiho! Ali je tvoja?

Eržen. Nič se ne vtikaj vmes! Stari Bog še vedno živi. Ali jih bo prijel za vrat!

Jež. Ali poslušate?

Godca. Natanko.

Jež. Gašper je meni prodal nocoj svojo zemljo za dva tavžent goldinarjev. Razumeta?

Godca. Za dva tavžent goldinarjev.

Jež. Dà! Te mu jaz jutri odštejem na roko in od jutri naprej so vsi pridelki te zemlje moji. Pred gosposko bomo pa naredili pisma, kadar bom jaz hotel.

Gašper. Ni res! Tako ne gre! Ko bo vojska končana.

Jež. Tega ne smemo postaviti v pogodbo. Za to sva se že sama domenila. Torej — kadar bom jaz hotel...

Godca. Kadar boš ti hotel...

Jež. Bajta pa ostane Gašperjeva in jo lahko proda komur hoče...

Godca. Bajta je pa Gašperjeva...

Gašper. Dobro! Udarimo!

Jež. Velja — za dva tavžent!

Vsi (si segajo v roke.) Za dva tavžent!

Gašper. Vina! Danes mora od vseh miz teči! — (Tinetu, ki sedi pri peči:) Tine, Tine, pojdi sèm!

Tine. Kaj je, Gašper?

Gašper. Jutri se preselim v bajto, in glej, da se pobere tvoja stara iz nje! Še danes! Če ne, jo vržem vun! Razumeš?

Tine. Gašper, imej pamet! Mati ležé, bolni so. Kam naj gredó? Nimajo koticčka, da bi legli!

Gašper. Kamor hoče, naj gre, stara! Iz bajte mora!

Tine (premaga jezo.) Gašper, kakor se Bog prosi, tako te prosim, potrpi vsaj par tednov, da dobim gostovanje drugod!

Grozdek. Pa počakaj, Gašper!

Gašper. Nič ne čakam! Baba mora vun, če ne ji vse zmečem pod kap!

Tine (jezen:) Kdo je baba? Moja mati? Še enkrat, če upaš! (Zagrabi bokal.)

Grozek (miri in prime Tineta.) Jutri se domenita, danes preveč vino govori!

Tine. Kdo pravi, da sem pijan? Iz tega-le govori vino — pa ne vino, ampak sam hudič je v njem!

Jež. Kaj se boš repenčil, fantalin, skrivač! Ali hočeš, da grem po biriče? Ali te pa sam zvežem in ženem v mesto.

Vsi. Fej! fej! sram te bodi, Judež!

Tine. Ne boste nas dobili, dokler bo Janez — divji lovec — naš poglavar! Toda mi bomo dobili vas! Gorje vam!

Gašper. Še ta teden vas polovimo — še ta teden, da veš! Vsa skrivališča pokazem, Janeza bom pa sam ujel ali pa ustrelil . . . Petdeset dobim za mrtvega, sto za živega! Še bomo pili za te postreljene jazbece! — Stara pa iz hiše — še nocoj!

Tine (prime za stol. Možje ga obstopijo. Se premisli.) Naj bo! Toda pomnil me boš! Slepar! Hujši si kot pesoglavec. (Odide in zaloputne vrata.)

Jež. Temu-le fantalinu bo res treba naviti uro!

Eržen. Jež, ti mu je že ne boš. Sram te bodi, da se vtikaš v take grde reči. Izdajavec! Janeza si že enkrat prodal, zdaj hočeš še druge. Vso faro boš spravil ob dobro ime!

Jež (vstane; vinjen se opoteka.) Faro ob dobro ime? Jaaz? Najboljši gospodar! Vi jo boste spravili, vi, ko vam vsem še boben zapoje pred durmi.

Vsi (zoper njega.) Tiho! Tiho! Oderuški mešetar!

Grozdek. Za božjo voljo, saj ste vendar možje! Ne boja! Ne boja!

Rihtar (hrupno odpre vrata. Razmršen je, golorok, prepal, zmešanega pogleda.) Jež! Jež! Zemljo nazaj! Gašper, moj grunt!

Tonček (pride takoj za njim in kaže samo z gestami.)

Jež. Tvojega grunta nisem nikdar jemal — saj ga imaš!

Rihtar (krči prste, blazno gleda, se zakrohota.) Hahahaha! Gašper, grunt nazaj!

Gašper. Kje pa je Majda? Ta noče biti moja; grunt je pa bil, sedaj ni več...

Rihtar. Gosposka, kje si? Biriči, pomagajte! Obesite ga, ustrelite ga! Tat, tat! Goljuf! Moji grunti! Moja zemlja! (Si puli lase in divja po sobi.)

Rožman. Vidita, kaj sta naredila! Še zblaznel bo! — Vsaj v miru ga pustita in vun se spravita!

Jež. Meni nič mar! Pošteno sem kupil in pošteno bom plačal.

Rihtar. Jež, ti si bil tudi zraven, ko smo prodajali, tožit te grem. Oba naznanim, oba!

Gašper. Sebe pa najprej! Boste pa vi šli namesto divjega lovca na Laško ... Za vašo punco je pa ene zemlje dovolj in — za tistega berača.

Rožman. Kaj te je res vrag obsedel? Tonček, pojdimo po Janeza, da jih zmeče na cesto!

Tonček. Tako je! Pod kap s tolovaji! (Gre.)

Rihtar. Ka-ka-kaj je rekel? Zaprt? Na Laško? — Jaz, srenjski rihtar? Zemljo nazaj! Zemljo nazaj!

Gašper. (Rožmanu:) Kdo bo mene suval na cesto? Kdo? Tisti dezertar?

R o ž m a n. Boš že videl. Le malo počakaj!

J e ž. Gašper, pusti jih! Pojdiva! Pijani so! —

R i h t a r (jima zastavi vrata.) Nič pijan! Tu-le pijan — (Kaže na srce.) Tu notri je kača, ki pika noč in dan! Eržen, ali veš, da tisti kos ledine, kakor ga ima Jež, ni njegov? Po krivem je prisegel!

E r ž e n. Govôri! Povej!

J e ž. Lažeš! Ni res!

R i h t a r. Iz svojega zelnika je nasul prsti v škornje, potem je pa prisegel na ledini, da na svojem stoji.

J e ž. Dedcu se meša!

R i h t a r. Proč je vse! Vse mora na dan, vse, vse! Eržen, le toži ga! Šoštarjev Miha bo za pričo.

J e ž (ga odrine s silo od vrat in beži; za njim Gašper.) Norec! Zmedlo se je skopuhu!

E r ž e n. Tebi se je tudi štrema zmešala! Le čak me! (Žuga.)

R o ž m a n. Le bežita! Slaba vest ima zajčje noge.

J a n e z i n T o n č e k (vstopita hitro pri vratih iz kuhinje.) Kje sta?

Janez. Kje sta? (Krči pesti.)

Rožman. Sta že zunaj!

Rihtar (bega po sobi in se bije po glavi.)
Moji grunti! Moji grunti! Ob vse sem. Odrli so me, oropali, okradli — (Prihiti do Janeza, ki ga strmeč gleda.) Divji lovec! Ti — ti — si jo! Kri si izpil, pijavka! Srce si snedel, njeno srce! Volk! Ti, ti, ti! Volk, volk, volk! (Se krohoče.) Hahaha! Tri grunte imam, tri, pa z Majdo povezane, s tisto lepo vrvico, z Majdo! (Krikne.) Majda! (Omahne na stol in se nasloni na mizo ter prične ihteti.)

Janez. Oče rihtar! Lepo Vas prosim, ali čujete? (Rihtar se ne gane. — Janez odstopi in obupno vzklikne.) In tega sem kriv jaz!

Eržen. Janez, nič nisi kriv! Gašper, Gašper!

Rožman. Janez, ti nič, samo Gašper!

Tonček (ob rihtarju.) Vode, vode! Glava mu bo počila.

Janez (vzame otiračo in jo zmoči. Hladi rihtarju glavo.) Oče, kako Vam je? Oče, bolni ste! —

Grodek (potipa glavo; ves zbežan.) Jojmine, po Majdo, brž po Majdo, pa po go-

spoda! Umrl bo! Glava mu bo počila!
Kakor ogenj! Potipajte glavo!

T o n č e k. O sv. Barbara, za zadnjo uro!
Po Majdo, pa v posteljo ga denimo! Kar
zgasnil bo. (Hitro gre.)

V s i (tarnajo okrog rihtarja.)

J a n e z. To je strašno! — Povejte mi,
ljudje božji, ali res nisem jaz tega kriv —?
Meni se dela tema pred očmi! (Drži se za
glavo.)

V s i. Ne, ne! Nisi ne! Samo Gašper.

J a n e z. Res, samo Gašper?

R o ž m a n. Janez, bodi čisto miren — —

J a n e z. Miren? — Miren? Ne, ne — prej
ne mirujem, da ga zdrobim — (Stiska pesti.)

R i h t a r. U, u, u! Križani tolarji ropo-
tajo po glavi ... (Otresla z glavo.) Sami kri-
žavci težki! Ali slišite? Cingel-cvenk, cingel-
cvenk!

E r ž e n. O sv. Katarina, za pravo pamet!
Meša se mu!

G r o z d e k. Zblaznel! Pa pri meni! Do-
mov, domov ga nesimo! Janez, pomagaj!
(Kakor bi ga hotel dvigniti.)

R i h t a r. In krvavi so ti tolarji! Hihhi!
Cingel-cvenk, cingel-cvenk.

Majda (vsa zasopla.) Oče, oče! Moj oče!
Kaj Vam je? Bolni ste! Pojdite z menoj!

Rihtar (jo debelo gleda.) Kdo pa si?

Janez. Oče, Vaša Majda je! Domov
pojdite z njo! In mi gremo z Vami. Bolni
ste! Pojdite!

Majda. Ali me ne poznate? Majda sem!

Rihtar (jo pahne od sebe.) Beži, sleparica!
Jaz nimam nobene Majde! Prav nobene!
Imel sem jo — pridno pa lepo pa dobro . . .
Ali sem jo prodal. Prodal za križavce.
Slišite, kako cingljajo? Cingel-cvenk . . .
cingel-cvenk . . .

Majda (ihiti in se oklepa očetovih kolen.) Oče,
moj oče! Pojdite domov! Glejte, saj me niste
prodali! Saj sem še pri Vas. Zmerom bom
Vaša, sama Vaša pridna Majda! Kako ste
bolni! (Nasloni se mu na kolena in joka.)

Rihtar (plane kvišku.) As — as — ogenj
ji gre iz oči! — Kako me pečejo kolena!
Ogenj! Ogenj! Beži! Poglej, da imam krvave
roke, ker sem kri prodal, svojo lastno kri!
Uh — uh — (Beži proti vratom. Eržen in Rožman
ob njem, ga držita.)

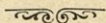
Majda (zajoka na glas. Janez jo prime za roko.)

Janez. Majda, še nocoj se maščujem!

Majda (krikne odločno.) Ne smeš! (Hiti za očetom.)

Janez. Ne smem! (Se sesede kot pobit na stol.)

(Zastor pade.)

Četrto dejanje.

(Gorska pokrajina. V ozadju se dvigajo snežniki. Iznad odra se vzdiguje strma brežina, vrh nje štrlé skale, za njimi šumi voda. Vidi se, da je za skalami prepad. Na desno po brežini vodi steza do koč, ki je pa skrita. Na desni in levi gozd. Na odru počivališča iz ruševine. Nizko grmovje. Ob desni na skali staro, izprano znamenje.)

Jurček. (Ko se dvigne zastor, se čuje žvenkljanje kravjih zvoncev. Vrh brežine sedi pastirček in žvižga na piščal. Potem zapoje isto melodijo.)

Zima odhaja,
leto prihaja
vse je veselo,
ker rož'ce cvetó.

Janez (pride med tem po vrhu brega. Pozorno gleda v dolino. Pastirček ga ne zapazi. Ko hoče začeti vnovič žvižgati, ga ogovori Janez.) Jurček!

Jurček. Oh, Janez! Kako sem se te ustrašil!

Janez. Jurček, poglej, dekleta gredó v planino. (Kaže v dolino.)

Jurček. Selili se bomo na zelenico. To bo prijetno!

Janez. Tukaj na Počivalu se dekleta gotovo malo oddahnejo.

Jurček. Saj mora vsak tukaj počiti, so rekli Komátarjevi.

Janez. Počakaj tu. Ko pridejo, stopi k Zavrtnikovi Majdi in ji reci prav potihó, da sem jaz tukaj. Ali boš?

Jurček. Bom rekel: Janez je tam-le v grmovju.

Janez. Pa druge ne smejo slišati.

Jurček. Nak, ne smejo ne. Povem ji na uho.

Janez. Zato dobiš drevi gamsova jetrca.

Jurček. Mm, to bodo dobra!

Janez. Torej le dobro sporoči! (Gre po brežini in se hitro skrije na desno v gozd.)

Jurček. To bo večerja! Kaše nocoj še ne pogledam ne! Čak, če so že blizu.

(Gleda na levo.) O, saj so že kar tukaj! Zdaj jim pa zažvižgam tisto od jagra.

(Žvižga; črednik ga prekine.)

K o m á t a r (črednik. — Visoko iz daljave, da se čuje samo glas.) Jureè! Ahoj! Jurè!

J u r č e k. Ahooj!

K o m á t a r. Zavrni živino! V strmine gre!

J u r č e k. Jooo! (Hitro vstane.) Brž, brž, če ne, ne bo jetrc. (Odide na desno.)

D e k l e t a (z leve; nosijo pobarvane škafe, jerbaze in košare. Vse imajo snažne, bele predpasnike, vogle pa pritaknjene za pas.)

A n k a. Da smo le na Počivalu! Kako je vroče!

M a j d a. Tako trudna še nisem bila nikoli.

(Odložijo posodo in posedejo po trati.)

R o z a. Kam je pa Jurček izginil? (Se ozira.) Tako lepo žvižga!

A n k a. Saj si slišala, da ga je črednik klical, naj gre krave zavračat. (Za odrom močnejše zvončkljanje zvoncev in Jurčkov klic: Hej, hej! Liska, Pisana, hej, hej!)

R o z a. Kako hiti zavračati! Pravo zadrego ima.

A n k a. Otrok je otrok! — Majda, zapojmo še me tisto od jagra, kakor jo je Jurček začel žvižgati.

M a j d a. Le zapojte! Jaz mislim, da ne bom nikdar več pela. Ah, kaj se vam mara!

R o z a. Majda, ti preveč žaluješ. Nič ne obupuj, vse bo minulo.

M a j d a. Minulo! Seveda bo! Se je že začelo: Oče v blaznici, ena zemlja po goljufiji prodana, za Janezovo glavo razpisanih sto goldinarjev . . . Kaj še hočeš, da bi minulo. Zakaj sem tako nesrečna! (Gre proti znamenju. Trga cvetje in ga devlje Kristusu v krono.)

A n k a. Ubóžica! Denar tudi ni vse!

R o z a. Zapojmo same! Razvedrilo jo bo petje.

V s e. Kar začni! (Pojó.)

Jager pa jaga,
ptico bi vstrelil,
ptička zletela mu
vstrelil je ni.

Ptička zavpila:
Kaj sem ti s'čila,
saj sem t' prepevala
noč ino dan.

Jurček (se pokaže med petjem zopet na vrhu in gleda po Majdi. Steče hitro k nji, sname s klo-

buka gorske rože ter jih daje Majdi; hkrati pa ji šepeta, kaj da mu je naročil Janez. Majda samo prikimava in dene cvetje pred znamenje. Jurček se vrača, maha s klobukom in poje z dekleti. Na vrhu zavrisne in izgine za kravami.)

R o z a. Jurček, zažvižgaj!

A n k a. Ga že ni! Krave mu nagajajo.

R o z a. Samo šopek je dal Majdi, pa je šel.

M a j d a. Kolikrat sem pela to-le pesem! Kako lahka mi je bila duša! Kako mirno srce! In sedaj je vse proč, vse, vse! V prsih vzdih, v očeh solze! Solze mi zapirajo zvečer oči in mi jih odpirajo zjutraj. Zakaj sem premožnega očeta hči? Zakaj me niso pobrali na cesti? Čemu sem prišla na svet pod imovito streho? V strgani bajti naj bi bila doma, da bi bila dekla, pastirica! — Kako bi bila srečna! In zdaj? Oče blazni — zavoljo mene! Moj Bog! (Ihti.)

A n k a (gre k nji.) Majda, nikar ne jokaj! Bog bo vse preložil. Vsi te imamo tako radi! Ne veš, kako se nam smiliš!

M a j d a. Ko bi hotel Bog preložiti — pa mene, drugih ne . . . Jaz ne bom nikdar srečna!

Anka. Poslušaj me, Majda, in nikar se ne jokaj! Boš videla, da bo še vse dobro! Pojdimo zdaj h koči!

Majda. Če me imate kaj rade, pustite me samo. Moram se razjokati. Morda mi odleže. Pridem za vami.

Rozalja. Pa jo pustimo. Trudna je tudi. Morda še zadremlje, ker bo vse mirno; potem ji odleže. Pojdimo! (Dekleta vzamejo škafe in gredo po stezi.)

Majda. Saj bom kmalu za vami pri koči.

Dekleta (pojó in odhajajo.)

Rasti, rasti rožmarin,
ti deviški drag spomin.
Rožmarin ima svoj duh,
naj bo zelen al' pa suh.

Kadar jaz umrla bom,
venček lep imela bom
'z rožmarina kranjskega
nageljna rudečega . . .

Majda (potem ko utihne petje za odrom.)
Kakšno življenje! Mati v grobu, oče blazni,
sama gospodinja — hlapci me ne ubogajo,
dekle si pomežikujejo: „Ljubica divjega
lovca . . .“ Ah, še za mano bodo kazali s

prstom. In zakaj? Ker se ne dam prodati, ker bolj ljubim pošteno srce kot denar. In to je rodilo toliko gorja! Da bi mogla biti ničvrednica! Da bi se znala dvema, trem smehljati! Ko bi podajala enemu roko, drugemu srce, tretjemu oko, da, da, potem bi vsega tega ne bilo. Tako sem pa vsega kriva — kriva vsega samo jaz. (Obrne se proti znamenju.) Danes zapustim vse in zbežim z Janezom in bi delala in se ubijala noč in dan, samo, da bi bila mirna — mirna in zadovoljna. Toda, ta grozna prisega! Ne smem, ne smem, nikdar ne smem biti njegova! — Ah, Kriste, ničesar te ne prosim več, ne zdravja, ne sreče, ne denarja, samo smrti — smrti . . . (Nasloni se na skalo in joka.)

J a n e z (pride od desne, se ozre naokrog, potem stopi hitro k Majdi.) Majda!

M a j d a. Janez! (Se ozre. Janez jo vede ljubeznivo do sedeža.)

J a n e z. Zakaj se jokaš, moja zlata duša!

M a j d a. Zakaj se jokam? — Saj vendar vse veš, kako moreš prašati? — O, le počakaj! Saj se morajo kmalu posušiti solze, ker bom vse izjokala, prav do zadnje — in potem bo moje oko suho in mrtvo.

J a n e z. Ne, ne, Majda, ne govori tako! Pri meni se odpočiješ. Ne ene same žalostne ure ne boš imela, ko boš enkrat moja. Obljubljam ti, prisegam ti, da te bom varoval in pestoval kakor dete!

M a j d a. Janez — nikoli — nikoli!

J a n e z. Majda? Kaj si rekla? Ne razumem te! Vem, da me imaš rada, sicer bi te ne bilo semkaj — torej povej, kaj pomeni ta ‚nikoli‘ — ‚nikoli‘?

M a j d a (slovesno.) Prisegla sem in prisega je sveta!

J a n e z (zelo razburjen.) Prisegla!? Kaj? Kako? Majda, govori! Kar si zadnjič izrekla to besedo, nimam miru ne pokoja. Povej, lepo te prosim, bodi mi odkritosrčna!

M a j d a (mirno in slovesno.) Prisegla sem tisto noč, ko so tebe ujeli, da ne bom nikdar Gašperjeva. Ali prisegla sem obenem, da zoper očetovo voljo tvoja tudi ne bom. In očetova volja — — — Zdaj veš vse!

J a n e z (silno zbežan odstopi in hodi nemirno semintja.) Majda! Nepremišljena prisega!

M a j d a. Strašna, pa sveta!

J a n e z. Tedaj je uničeno vse! — Majda, poslavljam se. Živega me ne vidiš več.

Majda (zajoka in hiti k njemu.) Ne, ne, Janez! Ti beži, pa se vrni čez leta. Morda se oče pozdravijo, omečé in potem — —

Janez (trpko.) Morda? Morda? Majda, prav mi je! Zakaj sem segel po roži, do katere ne morem! Majda, ti utegneš biti še srečna, jaz bom srečen, kadar padem . . .

(Za odrom glasno govorjenje in smeh divjih lovcev.)

Majda. Brez tebe ne bom nikdar srečna! Janez, ti ne smeš umreti! — (Preplašena.) Kdo prihaja?

Janez. Moji tovariši.

Majda. Moram iti! — Janez, ti ne smeš umreti, sicer — ah — moj Bog — jaz bi znorela — umrla. Z Bogom! (Glasovi vedno bliže. Majda odhiti po stezi.)

Janez (gre za njo.) Prisegla je! — — — (Obupano.) Ha-ha-ha! Prav mi je! Čisto prav! Berač bodi v svoji bajti in nikar ne stegaj vratu čez plotove bogatih hiš! Za nas so majarce in kravje dekle, ne pa rihtarjeve hčere. Ha-ha-ha! Prav ti je! Čisto prav! (Se zagleda proti koči. Bolestno.) Majda, z Bogom, Majda! (Lovci prihajajo. Tine in tovariši. Vsi imajo puške, eden nosi gamsa v vreči. Obleko slabo. Krog

klobukov dolgo travo, po obrazu so namazani s smodnikom.)

Janez (hodi semtertja in se ne meni za tovariše. Smeje se.) Ha-ha-ha! Hahaha!

Tine. Janez, ti si pa presneto dobre volje danes! Kaj ti roji po glavi?

Janez. Veš kaj? Sedaj sem premišljeval, da sem posebno žlahtna zverina, ker je toliko vredna moja koža. Pomisli, petdeset goldinarjev! Saj je dražja kot levja. Hahaha!

Tine. Tako je! Le norčujmo se iz tistih kajonov, ki mislijo, da se divji lovec tako ubije kot vrabec na strehi. Hahaha. (Léže.) Fantje, malo se oddehnimo! (Vsi prislonijo puške ob skalo in poležejo. Janez pa hodi in se večkrat posmeja in zgiblje z glavo.)

Prvi lovec. Fantje, sedaj si jo pa privoščimo! Še gorka je! (Iz vleče temno steklenico z gamsovo krvjo.)

Tine. Daj sem! Jaz sem največ hodil. Mojim nogam je treba najprej zdravila. (Vzame in pije kar pri tuljavi.)

Prvi lovec. Zadel si pa lepo! Naravnost skozi glavo.

Tine. Drugače še ne streljam ne. Za mojo kroglo je obležal še vsak gams na mestu.

Prvi lovec. Res, res, Tine! Ti nisi tak, kakor tisti gosposki lovec, ki je pol klobuka svinca izmetal za gamsom, pa je živel potem še pet let, namreč — gams.

Tine (pije še enkrat.) Ha-à! Gamsova kri zaresno pomaga nogam!

Prvi lovec. Seveda pomaga! Kdaj bi že jaz švedral kakor zakovan konj, ko bi me ne zdravila gamsovka..

Tine (mu vrne steklenko.) Janezu ponudi!

Prvi lovec. Janez, ná, pij!

Janez. Le sami izpijte! Meni se ljubi danes druge pijače.

Tine. Grozdkova rebuljica bi tudi ne bila napak, seveda.

Prvi lovec. Ali pa malo medenega žganjčá.

Janez. Kaj tisto! Meni se ljubi krvi — krvi — razumete, pa ne gamsove — človeške krvi se mi ljubi!

Tine. Hudirja, si pa kakor risa danes!

Janez. Boste že še videli, kaj bo — ali pa vsaj slišali.

Tine. Beži, beži! Tebi se vedno kaj zdi. Kaj bo? Nič ne bo! Dobra večerja, ker imamo tega-le. (Pokaže na gamsa.)

Janez. Večerja bo — in Janez bo z vami morda večerjal zadnjikrat.

Vsi. Oho! Poglavarja ne damo!

Janez. Izvolíte drugega! Saj veste, da se vsaka pesem enkrat izpoje. Meni se zdi, da je divji lovec zadnji dan vaš poglavar!

Tine. Janez, ne bodi no muhast! Prej si se smejal; to se poda divjemu lovcu. Če bi klel, bi te poslušal; če bi molil, seveda tudi; če pa začneš govoriti kakor kaka mila Jera — veš kaj, to pa ni za nas! Kaj ti je neki sile?

Janez. Nikar me ne draži, ker ne veš, zakaj gre. Tri noči se mi je že sanjalo, da vidim blede dekle, oblečeno za poroko, z vencem na glavi. Preden pa je bila poroka, je vse izginilo, kot bi padlo v vodo.

Tine. Beži, beži! Vedno misliš na svoje deklè, potem se ti pa sanja od punc.

Prvi lovec. Ni res! O svatovščini sanjati je zmerom slabo.

Drugi lovec. I zakaj pa o svatovščini? Menda zato, ker si bil ti s svojo rajno Marino tako nesrečen, ka-li?

Prvi lovec. Saj je bila tudi sitna kot čemerika. Vedno molim zanjo, da bi je ne

bilo nazaj. Zakaj take rogačke se morajo naveličati v peklu in v nebesih.

Tine. Pa bi je ne bil vzel!

Prvi lovec. Ali ne veš, kako se je ta krempelj v zakonu izprevrgel! Prvo leto je bila krotka kot sv. Izidorja ovčica. Potem pa večno strupena, da je kar pihala, kakor gad. —

Drugi lovec. No, vidiš; zato misliš, da je slabo, če se sanja o svatovščini.

Janez. Ha-ha-ha! (Bridko:) Meni pravite, kako govorim! Vi ste prave čenče, vi! Če govorim, govorim zato, ker nekaj vem, česar vi še ne veste. In to je gotovo, kakor pribito in privezano. Resnica pa je, da nekaj slutim — tega pa ne poznam. Ali rečem vam toliko, da je od danes naprej divjemu lovcu toliko do življenja kakor do piškavega oreha. Za to, ker sem ubežal edino le zaradi poštenosti dekleta, me ne bo nihče streljal in pobijal kakor zajca! To si zapomnite! Zdaj mi pa nesite gamsa na planino, pa molčite o tem, kar sem vam povedal. Tine, ti pojdi ponoči domov in poizvedi, kaj je novega. O polnoči bom že pri vas. Če me ne bo, vedite, da me ne

bo nikdar več! Pozdravljeni! (Se obrne in hoče oditi na levo. Za odrom javkanje Tončkovo. Janez obstoji. Posluša.) Kaj je to?

Vsi (kvišku.) Kdo javka?

Janez. Ali ni Tonček?

Tine (hitro do Janeza in zre za kulise.) Tonček je, seveda! Poglej ga, kako se motovili čez korenine.

Prvi lovec. Nekaj posebnega bomo izvedeli.

Tine. Tončka že leta in leta ni bilo v planini.

Drugi lovec. Prida ne bo nič.

Tonček (klobuk v roki. Suknjo vleče za rokav za sabo. Silno mu je vroče.) Bežite! Bežite! Janez, teci!

Janez. Kaj pa je? Povej!

Tine. Pred tabo menda ne bomo bežali!

Drugi lovec. I, saj res!

Tonček. Bežite, bežite! — Oh, kako sem tekel! Pljuča so mi počila, saj vem. Jejhata, jejhata, tlê gre sapa vun! (Kaže na rebra. Tlê-le! (Se tišči za prsi.)

Tine. Prismoda, govori!

Janez. Mi ne utegnemo norcev briti! Povej, kaj je!

T o n č e k. Saj venomer gonim, da bežite! Bežite, tecite! Cela vojska gre nad vas! Za mano so. Precej tam-le pod klancem! Biričev kot listja in trave! Lisjakov Gašper jih vodi, in vsa vas je z njimi. In kar naenkrat se je spletlo, da nihče ni vedel. (Sede na kamen.) O, moja pljuča!

T i n e. Prokleti Gašper! Izdajavec!

J a n e z (veselo.) Fantje, zdaj zaplešemo. (Prvemu lovcu.) Jaka, ti nisi skrivač. Pojdi na planino! Tebi te stvari niso nič mar.

P r v i l o v e c. Jaz ostanem, Janez!

J a n e z. Ne smeš! Pojdi in molči! (Lovec gre po stezi proti koči.)

J a n e z (drugim lovcem-skrivačem.) Mi ostanemo, kaj ne?

V s i. Mi ostanemo!

J a n e z. Ali imate puške nabite?

V s i. Nabite.

J a n e z. S krogliami?

V s i. S krogliami.

J a n e z. Poslušajte! Vsi za menoj! Skrijemo se tjakaj gori za skale nad brezdom. Ko zaslišite tretjič sokolji žvižg, ustrelite! Toda nihče ne sme zadeti! Zapomnite si! Poizkusimo s strahom! Prestrelite jim rokave,

zbijte jim kape z glav, samo raniti ne sme nihče nikogar! Po strelu nabijte takoj drugič! Če ne odnehajo, potem pa zob za zob! Kmetov pa ne, samo biriče! Razumeli?

Vsi. Razumeli.

Janez. Za menoj! Čuje se že govorjenje. (Odhajajo kvišku po stezi.)

Tine (odhaja zadnji. Sredi steze se obrne in zažuga.) Gašper, prišla je ura maščevanja!

Tonček (potem, ko odidejo.) O jej, moja pljuča! Nikoli več ne bodo cela! (Se drži za prsi. Veselo.) Sedaj se bodo pa ravnili! Se moram skriti. Tja-le bom legel v tisti-le gabrov grm, da me ne sreča kaka krogla. (Gredoč zagleda gamsa.) Oho! Čak, čak! Ta-le kozlè bo pa moj! Zastonj si ne bom pljuč trgal! (Vleče gamsa za seboj.) Kot nalašč za nove jerhovke bo ta-le koža; z mesom pa pljuča zaflikam. (Se skrije na desno v grmovje.)

(Trenutek je oder prazen. Od zadaj se slišijo glasovi.)

Gašper (za njim trije biriči, mnogo kmetov. Biriči imajo puške, kmetje kole.)

Gašper. Od tu ne bodo daleč! Pogledajte stopinje! Krvavi sledovi. Gamsa so imeli. Nemara so pri koči. Pojdite gori!

Prvi birič. Gašper, ti pojdi! Mi se moramo skriti.

Gašper. Jaz že ne grem. Pred mano zbežé takoj. Naj gre kdo drugi!

Prvi birič. Kdo gre pogledat na planino? Dobi dobro plačilo!

Gaber. Pred cev divjega lovca ne bo hodil nihče. Sami pojte!

Prvi birič. Morate! To je postava! Da ga le prepodite. Ubijemo ga že mi.

(Žvižg sokola.)

Prvi birič. Sokol žvižga! (Vsi se ozró proti nebu.)

Gašper. To ni sokol. To je pisk divjega lovca!

Drugi birič. Divjega lovca? Torej tako blizu smo! Hitro za njim! Kaj stojimo?

(Drugi žvižg sokola.)

Gaber. Sokol bo, sokol! (Zopet gledajo.)

Gaber. Janez! Nihče drugi! (Gre proti desni in se ozira proti skalam.)

Prvi birič. Za mano! (Nihče se ne gane, Gašper se nekam plaho plazi na desno proti grmovju.)

(Tretji žvižg sokola. — Izza skal streli.)

Gašper (zakriči in se zgrudi.)

Razni klici. Ubit! Ustreljen! Gašper!
Bežimo!

Gašper (se nekoliko dvigne in tišči roko na rano.) Pre-pre-več . . . A-ah — (Umrje.)

Tonček (iz grmovja.) Gašper! Lisjakov!
Ubit! Mrtev!

(Pastirji, dekleta s planine — vse hiti in se zbira okrog Gašperja. Med dekleti v ospredju Majda vsa blede.)

Prvi birič. Za njimi! Kje so? Vse pobijemo!

Janez (se pojavi vrhu skale nad brezdom.)
Tega nisem storil jaz! Bog mi je priča!

Biriči. Divji lovec! Streljajmo!

Janez (nameri.) Stojte! Kdor nameri, obleži mi na mestu! Padel bom, toda od vaših krogel ne! Umrl bom v vojski! Sam se vrnem. Biriči me ne bodo gonili!

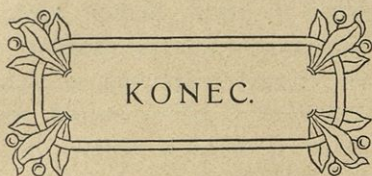
Majda (sliši besede Janezove. Videti je, kako se bori. Kar vzkrikne.) Janez, ti ne smeš umreti!
(Hiti proti njemu.) Tvoja bom! Beživa!

Janez (zmeden se ozre proti Majdi, birič sproži v tem trenutku, Janez pade znak v brezdom in zakriči:) Majda!

Majda (se sredi steze zgrudi na kolena.)
Janez! (Plane kvišku in teče proti skali. Trenutek
obstoji vrhu skale. Prime se za glavo in bolešno
vzklikne.) Janez! (Koleni ji klecne — Majda izgine
v prepad. Sliši se krik:) Marija!

(Dekleta zajokajo in hité proti skali.)

(Zastor pade.)

Pripombe.

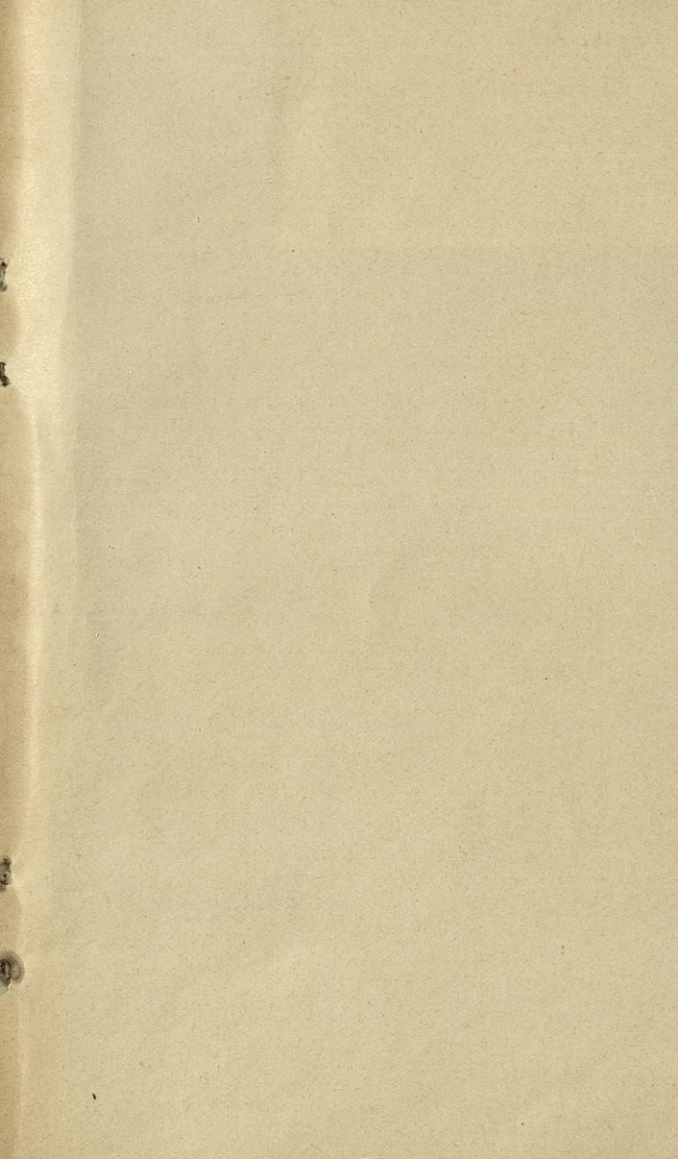
Da se ‚Divji lovec‘ uprizori tudi na manjših odrih, skrči se lahko število oseb tako, da igra uloge Maruše, Špele in Dolinarice ena oseba; namesto prvega in drugega lovca naj bo eden, in prav tako namesto dveh biričev le eden. Namesto Anke in Roze zadostuje ena dekle, in črednik Komatar je samo zakulisna oseba. Kjer ni kulis, da bi se uprizorilo brez-dno (konec IV. dejanja), se lahko izvrši zadnji prizor tako, da je ‚Divji lovec‘ za kulisami, in se tja sproži nanj, kaka oseba na odru pa vzklikne: „V brezdno je padel!“ Prav tako napravi tudi Majda. —

Orkester ni neobhodno potreben. Prav tako se lahko petje črta ali pa nadomesti z drugo — morda bolj znano — narodno pesmijo.

Glede obleke je pripomniti: Žensko obleko je lahko posneti po sliki Majde. Dekleta so tedaj nosile na glavi ‚zavijače‘, bogatejše z zlatim našivom, revnejše pa bele, obrobjene s čipkami. Kite so bile prepletene s

trakovi, ki so viseli še daleč po krilu. Čeveljce so imele nizke, nogovice plave, krila pa temno-rjava s širokim črnim predpasnikom. Moška obleka je bila prav slična sedanji gorenjski narodni noši: irhaste hlače, visoke škornje, žametaste telovnike, kratke črne kamižole (brez žepov na zunaj!) širokokrajne klobuke, ob nedeljah pod njimi svilene kape s čopom. — Taka je prava zgodovinska noša tistega leta, ko se vrši igrokaz.

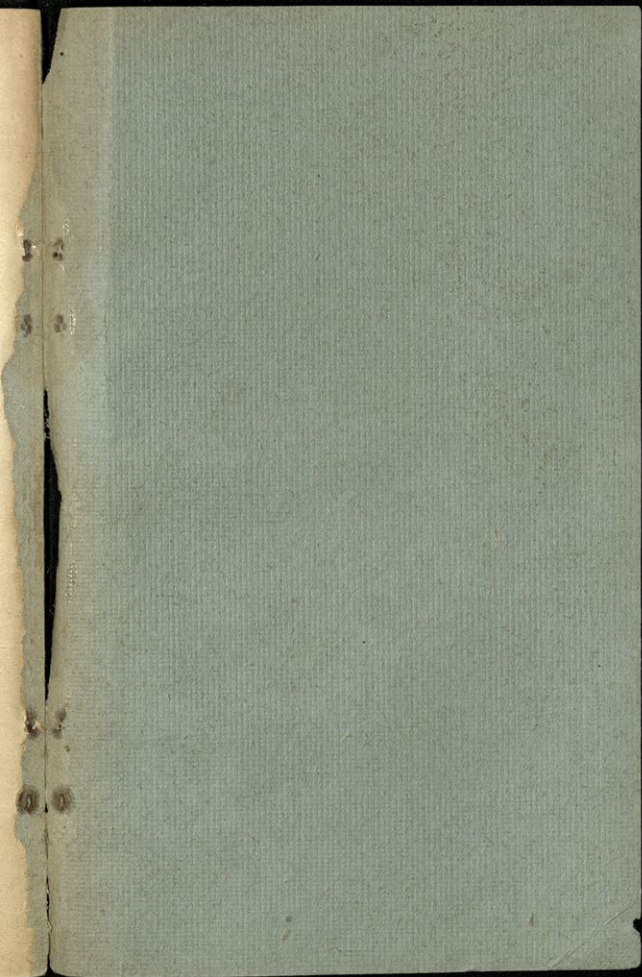

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIČNICA

00000487472

Cena 1 K 40 v.

